

VANTAA

Hyvinvointia Vantaan lukiolaisille

- lukioiden yhteinen opiskeluhoitosuunnitelma

Vantaan sivistystoimi
Nuoriso- ja aikuiskoulutus
Lukiokoulutus
10.6.2014

Sisällys

Johdanto	2
1. Opiskeluhoito lainsäädännössä	2
1.1 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki	3
1.2 Lukiolaki	3
1.3 Terveydenhuoltolaki ja valtioneuvoston asetus liittyen opiskeluterveydenhuoltoon	3
1.4 Lastensuojelulaki	4
1.5 Muita opiskelijahuoltoa sääteleviä lakeja	5
2. Opiskeluhoillon ohjausryhmä	5
3. Opiskeluhoito päivälukioissa	5
3.1 Opiskeluhoillon viitekehystenä sivistystoimen arvolinjaukset	6
3.2 Opiskeluhoitotyön eettiset periaatteet	6
3.3 Huolen vyöhykkeistö.....	7
4. Opiskeluhoillon tarve ja käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut.....	9
5. Yhteisöllinen opiskeluhoito ja sen toimintatavat.....	9
5.1 Yhteisöllinen hyvinvointiryhmä (YHR).....	10
5.1.1 Yhteisöllisen hyvinvointiryhmän kokousten asialistat ja muistiot.....	11
5.2 Opiskelijoiden osallisuus.....	11
5.3 Ryhmätaitojen ja sosiaalisten taitojen vahvistaminen	11
5.4 Yhteistyö kotien ja muiden toimijoiden kanssa.....	12
5.5 Turvallinen ja terveellinen oppimisympäristö	12
6. Yksilökohtainen opiskeluhoito.....	13
6.1 Asiantuntijaryhmät	14
6.1.1 Opiskeluhoitokertomuksen laatiminen ja säilytys.....	15
7. Opiskeluhoitotyötä tekevien tehtävät ja työnjako.....	16
7.1 Kaikkia työntekijöitä koskevat tehtävät	16
7.2 Rehtori	16
7.3 Aineenopettaja	17
7.4 Ryhmänohjaaja	17
7.5 Opinto-ohjaaja	18
7.6 Opiskeluterveydenhuollon henkilöstö	19
7.6.1 Terveystenhoitaja.....	19
7.6.2 Lääkäri.....	20
7.7 Lukiopsykologi.....	20
7.8 Lukion kuraattori	22
7.9 Opiskelun erityinen tuki	23
7.9.1 Erityisopettaja ja erityisen tuen yhteysopettaja	23
7.9.2 Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden erityinen tuki	24
8. Yhteistyö opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa	25
8.1 Opiskelija	25
8.2 Tutor-toiminta	26
8.3 Opiskelijakunnat.....	26
8.4 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö	26
8.5 Vanhemmat/huoltajat nuorten tukena.....	27
9. Tietosuoja ja salassapito.....	28
9.1 Tietosuoja.....	28
9.2 Salassapito.....	29
9.3 Tiedon luovuttaminen etsivää nuorisotyötä varten	30

10. Tiedottaminen.....	31
11. Lukiokohtainen opiskeluhoollon toimintasuunnitelma	31
12. Opiskeluhooltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen	32
13. Yhteiset lomakepohjat ja ohjeet	32
14. Yhteys lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan (HYVIS)	33
Liitteet.....	33

Johdanto

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) sekä lain mukaiset opiskeluhooltoon koskevat uudet valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet tulevat voimaan 1.8.2014. Uusien valtakunnallisten opetussuunnitelmien perusteiden mukaan paikallisella tasolla opiskeluhoollon suunnittelua ja toteuttamista ohjaa kolme eri suunnitelmaa, jotka ovat 1) lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon sisältyy opiskeluhooltoon koskeva osuus 2) opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus opiskelijahuollosta sekä 3) oppilaitoskohtainen opiskeluhooltosuunnitelma.

Vantaan lukioissa edellä mainitut suunnitelmat on laadittu seuraavasti:

- 1) Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan (HYVIS) sisältyy lukioiden opiskeluhooltoon koskeva osuus
- 2) Vantaan lukioiden opetussuunnitelman yhteiseen osaan sisältyy kuvaus Vantaan lukioiden opiskeluhoollosta ja sitä täsmennetään yksityiskohtaisemmin tässä asiakirjassa, Vantaan lukioiden yhteisessä opiskeluhooltosuunnitelmassa. Lukiokohtaisissa opetussuunnitelmissa tarkennetaan lukioiden opetussuunnitelman yhteisen osan opiskeluhoollon kuvausta.
- 3) Opetussuunnitelman perustemuutoksen mukaan oppilaitoskohtainen opiskeluhooltosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman oppilaitoksen yhteinen. Tämä asiakirja on Vantaan lukioiden yhteinen opiskeluhooltosuunnitelma. Oppilaitoskohtaista opiskeluhooltoon kuvataan tarkemmin lukiokohtaisesti lukuvuosittain laadittavassa opiskeluhoollon toimintasuunnitelmassa, jonka laatimiseksi annetaan linjaukset ja ohjeet tässä asiakirjassa.

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhooltosuunnitelma. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Opiskeluhooltosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman oppilaitoksen yhteinen. Suunnitelma on tarkistettava vuoden kuluessa siitä, kun 12 §:ssä tarkoitettu lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu.

Opiskeluhooltosuunnitelmaan on kirjattava:

- 1) arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoollopalveluista;
- 2) oppilaitosyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoollon edistämiseksi ja tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi;
- 3) yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa;
- 4) suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä;
- 5) toimenpiteet opiskeluhooltosuunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta).

Koulutuksen järjestäjän on seurattava oppilaitoksen opiskeluhooltosuunnitelman toteutumista.

1. Opiskeluhoolto lainsäädännössä

Vuonna 2003 lukiolakia (629/1998) muutettiin opiskelijahuollon lainsäädännön osalta. Lakiuudistuksen yhteydessä opiskeluhoito määriteltiin lainsäädännön tasolla ensimmäistä kertaa. 1.8.2014 voimaan astuvassa uudessa oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013) säädetään opiskelijan oikeudesta opiskelijahuoltoon. Opiskelijahuoltoa säätelevät oppilas- ja opiskelijahuoltolain sekä lukiolain lisäksi muun muassa lastensuojelulaki, terveydenhuoltolaki sekä valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta.

1.1 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki

1.8.2014 voimaan astuvan oppilas- ja opiskelijahuoltolain tarkoituksena on:

- 1) edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä;
- 2) edistää oppilaitosyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyyttä ja turvallisuutta, esteettömyyttä, yhteisöllistä toimintaa sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä;
- 3) turvata varhainen tuki sitä tarvitseville;
- 4) turvata opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhoitopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu;
- 5) vahvistaa opiskeluhoollon toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan opiskeluhoitoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko yhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoitona. Lukiokohtainen opiskeluhoitoryhmä (Vantaalla yhteisöllinen hyvinvointiryhmä YHR) käsittelee jatkossa vain yhteisöllisiä asioita. Uutena käsitteenä opiskeluhoollossa on monialainen asiantuntijaryhmä, joka kootaan yksittäisen opiskelijan tai tietyn opiskelijaryhmän asioiden ympärille.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa on asetettu määräajat, joiden sisällä opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti psykologin tai kuraattorin kanssa. Uuden lain mukaan opiskeluhoitoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan ja hänen huoltajiensa kanssa, mutta nuoren osallisuus ja kuuleminen häntä koskevilla asioilla on huomioitava entistä tarkemmin. Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä oppilas- ja opiskeluhoollon palveluja.

1.2 Lukiolaki

Lukiolaissa (629/1998; muutos 1289/2014) viitataan oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin.

Vammaisella tai muusta syystä erityistä tukea tarvitsevalla opiskelijalla on oikeus opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin, muihin opetuspalveluihin ja opiskelijahuollon palveluihin sekä erityisiin apuvälineisiin siten kun siitä erikseen säädetään.

Lukiolain mukaan nuorten lukiokoulutuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa.

Lukiolaissa on säädetty opiskelijoille oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Koulutuksen järjestäjän tulee laatia opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimeenpanna suunnitelma ja valvoa sen noudattamista ja toteutumista. Koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä myös järjestyssäännöt. Vantaan lukioissa kaikki edellä mainitut suunnitelmat on tehty, ja niitä päivitetään säännöllisesti.

1.3 Terveydenhuoltolaki ja valtioneuvoston asetus liittyen opiskeluterveydenhuoltoon

Kansanterveyslain osittain korvannut, toukokuussa 2011 voimaan tullut terveydenhuoltolaki (1326/2010) määrittää lukion opiskeluterveydenhuollon järjestämistä ja sisältöä. Opiskeluterveydenhuolto on osa lukiolain mukaista opiskelijahuoltoa. Opiskeluterveydenhuoltoon sisältyy oppilaitoksen opiskeluympäristön terveellisyys ja turvallisuuden sekä opiskeluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja seuranta kolmen vuoden välein. Siihen kuuluu myös opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin sekä opiskelukyvyn seuraaminen ja edistäminen.

Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu myös mielenterveys- ja päihdetyö, seksuaaliterveyden edistäminen ja suun terveydenhuolto. Opiskelijoiden erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen sekä opiskelijan tukeminen ja tarvittaessa jatkotutkimuksiin ja hoitoon ohjaaminen kuuluvat myös opiskeluterveydenhuoltoon.

Terveydenhuoltolaki velvoittaa kunnan perusterveydenhuollon toimimaan opiskeluterveydenhuollon palvelujen järjestämisessä yhteistyössä alaikäisen opiskelijan vanhempien ja huoltajien, muun opiskelijahuolto- ja opetushenkilöstön sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa. Perusterveydenhuollosta vastaavan viranomaisen tulee myös osallistua lukiolain mukaiseen opetussuunnitelman laatimiseen opiskelijahuoltoa sekä oppilaitoksen ja kodin välistä yhteistyötä koskevalta osalta.

Terveydenhuoltolain voimaan tullessa annettiin uusi valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011). Asetus velvoittaa, että kansanterveystoimesta vastaavan viranomaisen on hyväksyttävä yhtenäinen toimintaohjelma asetuksen sisältämiin toimintoihin liittyen. Toimintaohjelma on laadittava yhteistyössä sosiaali- ja opetustoimen kanssa.

Lukio-opiskelijalle tulee järjestää ensimmäisenä vuonna terveydenhoitajan tarkastus ja ensimmäisenä tai toisena vuonna lääkärintarkastus, ellei lääkärintarkastusta ole tehty opiskelijaksi hyväksymisen yhteydessä.

Opiskeluympäristön terveellisyys ja turvallisuus on tarkastettava yhteistyössä oppilaitoksen ja sen opiskelijoiden, opiskeluterveydenhuollon, terveystarkastajan, henkilöstön työterveyshuollon, työsuojeluhenkilöstön ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kesken. Tarkastuksessa todettuja mahdollisten puutteiden korjaamista seurataan vuosittain.

1.4 Lastensuojelulaki

Lastensuojelulain (417/2007) tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelun tehtäviä ovat lasten yleisiin kasvuolosuhteisiin vaikuttaminen, vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä ja varsinainen lastensuojelu. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen liittyvällä toiminnalla ehkäistään varsinaista lastensuojelun tarvetta, ehkäisevällä lastensuojelulla tarjotaan apua riittävän varhain, jolloin ennalta ehkäistään ongelmien syntymistä. Ehkäisevässä työssä koululla on tärkeä rooli. Lastensuojelulaissa pidetään lapsena alle 18-vuotiasta ja nuorena 18–20-vuotiasta.

Lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin. Lastensuojelun kokonaisuus muodostuu ehkäisevästä lastensuojelusta sekä lapsi- ja perhekohtaisesta lastensuojelusta.

Ehkäisevä lastensuojelu tarkoittaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä ja vanhemmuuden tukemista silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan muun muassa opetuksessa ja sosiaali- ja terveydenhuollossa. Ehkäisevä lastensuojelu tarkoittaa, että kunnan viranomaisten on yhteistyössä seurattava ja edistettävä lasten ja nuorten hyvinvointia,

poistettava kasvuolojen epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä. Lisäksi palvelut tulee järjestää niin, että niiden avulla tuetaan vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lasten kasvatuksessa ja saadaan selville lasten, nuorten ja lapsiperheiden erityinen tuen tarve. Lukioiden näkökulmasta ehkäisevä lastensuojelu tarkoittaa sitä, että lukioissa huolehditaan muun muassa opiskelijahuollon eri keinoin opiskelijoiden hyvinvoinnista.

Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua toteutetaan tekemällä lastensuojelutarpeen selvitys ja asiakassuunnitelma sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat myös lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto.

Lastensuojelulaissa määritellään ilmoitusvelvollisuus tilanteessa, jossa lapsen kehitys voi vaarantua (*ks. liite 9 Vantaan ohjeistus lastensuojeluilmoituksesta*).

Lastensuojelulain mukaan kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi kunnan tai kuntien toimintaa koskeva suunnitelma. Se hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Suunnitelma on otettava huomioon laadittaessa kuntalain mukaista talousarviota ja -suunnitelmaa. Vantaalla lastensuojelusuunnitelma on laadittu vuosille 2008–2012, ja uusi suunnitelma valmistuu vuosille 2013–2016.

1.5 Muita opiskelijahuoltoa sääteleviä lakeja

Edellä kuvattujen lakien lisäksi lukion opiskelijahuollon toimintaa säätelevät muun muassa hallintolaki, henkilötietolaki, laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta, laki potilaan asemasta ja oikeuksista, laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä sekä laki sosiaalihuollon asemasta ja oikeuksista. Liitteeseen 11 on koottu yhteen lukion opiskeluhoitoa koskevia säädöksiä.

2. Opiskeluhoollon ohjausryhmä

Koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä. Vantaalla toisen asteen koulutuksen opiskeluhoollon ohjausryhmä on yhteinen Vantaan kaupungin, Kauppiaitten Kauppaoppilaitos Mercurian ja Työtehoseuran (TTS) kanssa.

Vantaalla toisen asteen koulutuksen opiskeluhoollon ohjausryhmässä ovat edustettuina kaupungin toimijoina nuoriso- ja aikuiskoulutuksen johtaja, ruotsinkielisen tulosalueen johtaja, lukion rehtori, ammattiopisto Varian rehtori, Varian lisäopetuksen ja tukipalveluiden johtaja, nuoriso- ja aikuiskoulutuksen kehittämispäällikkö, ennaltaehkäisevän terveydenhuollon ylilääkäri, ennaltaehkäisevän terveydenhuollon palvelupäällikkö, opiskeluterveydenhuollon osastonhoitaja, psykososiaalisten palvelujen päällikkö sekä toisen asteen oppilaitosten kuraattoripalveluista vastaava koulun sosiaalityön yksikön esimies. Kauppiaitten kauppaoppilaitos Mercuriasta ryhmään kuuluu oppilaitoksen rehtori ja Työtehoseurasta (TTS) toimitusjohtaja. Ryhmää johtaa nuoriso- ja aikuiskoulutuksen johtaja.

3. Opiskeluhoolto päivälukioissa

Opetussuunnitelman perusteet, luku 4.3:

Lukion opiskeluhoollon tavoitteena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia ja huolehtia oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista sekä opiskeluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Opiskeluhoolltoa toteutetaan sekä yhteisöllisenä että yksilökohtaisena opiskeluhoolltona. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 3 §)

Lukion opiskeluhoollon kokonaisuuteen sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoolto sekä opiskeluhoollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä opiskeluterveydenhuollon palvelut. Palveluiden järjestämisestä vastaa oppilaitoksen sijaintikunta. Opiskelijalla on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhoolto, jota koulutukseen osallistuminen edellyttää lukuun ottamatta yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden sairaanhoitopalveluja. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 ja 9 §)

Opiskeluhoolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Opiskeluhoolto toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoolto on kaikkien oppilaitoksessa työskentelevien ja opiskeluhoitopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensimmäinen vastuu opiskeluhyvinvoinnista on oppilaitoksen henkilökunnalla. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 §)

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, lukiolaki ja -asetus, opetussuunnitelman perusteet sekä muut lukion opiskeluhoitoa koskevat säädökset muodostavat oman kokonaisuutensa. Uusi oppilas- ja opiskelijahuoltolaki täydentää säädöksiä opiskeluhoollon osalta. Opetuksen toteuttamisesta ja oppimisen tukitoimista säädetään tarkemmin lukiolaissa ja -asetuksessa sekä opetussuunnitelmissa.

Terveystoimintalaki velvoittaa kunnan järjestämään opiskeluterveydenhuollon palvelut, oppilas- ja opiskelijahuoltolaki velvoittaa psykologi- ja kuraattoripalveluiden järjestämiseen. Vantaalla on tarjottu lukion opiskelijoille psykologi- ja kuraattoripalveluita jo usean vuoden ajan. Lukioissa on lisäksi työskennellyt myös opiskelun erityisen tuen antamiseksi erityisopettajia, vaikka erityisopettajapalvelut eivät ole lain velvoittamaa toimintaa.

3.1 Opiskeluhoollon viitekehityksenä sivistystoimen arvolinjaukset

Vantaan toisen asteen oppilaitosten opiskelijahuollon tavoitteet ja henkilökunnan työskentely perustuvat Vantaan sivistystoimen visioon, toiminta-ajatukseen ja arvoihin. Visiona on, että Vantaa on kasvuun, oppimiseen, uudistumiseen ja sivistykseen luottava lasten, nuorten ja aikuisten yhteisöllinen kotikaupunki. Tarkoituksena on osaavan henkilöstön ja laadukkaiden kasvu- ja oppimisympäristöjen avulla edistää asukkaiden oppimista ja sivistystä oikeudenmukaisesti ja vuorovaikutteisesti.

Sivistystoimen arvot ovat innovatiivisuus, kestävä kehitys ja yhteisöllisyys.

Innovatiivisuus tarkoittaa kykyä tuottaa Vantaalle uusia hyödyllisiä muutoksia ja rohkeutta etsiä uusia entistä parempia tapoja järjestää palveluja kuntalaisten hyväksi. Innovatiivisuus näkyy toiminnassamme myönteisenä asenteena kehittämiseen ja haluna kehittää osaamistaan; erilaisuuden, erilaisten ajatusten ja ratkaisujen hyväksymisenä; sallivana ja kannustavana ilmapiirinä lasten, nuorten ja aikuisten ajatusten esilletuomiseen; uskalluksena ja haluna löytää uutta, kokeilla ja erehtyä sekä rakentavana itsearviointina ja toiminnan jatkuvana kehittämisenä.

Kestävä kehitys tarkoittaa hyvien elinmahdollisuuksien turvaamista nykyisille ja tuleville sukupolville. Ratkaisussa ja päätöksenteossa huomioidaan ekologiset näkökulmat ja oikeudenmukaisuus sekä pidetään talous tasapainossa. Sosiaalisesti kestäväan kehitykseen kuuluu muun muassa yhdenvertaisuus ja tasa-arvoinen kohtelu sekä elämänhallinnan ja hyvinvoinnin vahvistaminen.

Yhteisöllisyys tarkoittaa kuntalaisen osallisuuden ja aktiivisuuden edistämistä, syrjäytymisen ehkäisyä sekä osallistumista yhteisten tavoitteiden saavuttamiseen. Yhteisöllisyys näkyy muun muassa avoimena vuorovaikutuksena ja dialogina yhteistyössä, hyvän ilmapiirin ylläpitämisenä sekä osaamisen jakamisena, toisen auttamisena ja rohkaisuna.

3.2 Opiskeluhoitotyön eettiset periaatteet

Valtakunnallisen Varhaisen puuttumisen -verkoston (VARPU) laatimia varhaisen puuttumisen eettisiä periaatteita voidaan pitää opiskeluhoitotyötä ohjaavina periaatteina myös Vantaan lukioiden opiskeluhoitotyössä. Varpu-verkosto perustettiin syksyllä 2004 jatkamaan Sosiaali- ja terveysministeriön koordinoiman valtakunnallisen Varpu-hankkeen työtä (www.varpu.fi).

Varhainen puuttuminen ymmärretään ennen kaikkea reagoimisena omaan huoleen. Omien huoltien ei anneta kasvaa, vaan niiden huojentamiseksi huolet otetaan kunnioittavasti esiin ja tehdään yhteistyötä niiden kanssa, joita asia koskee. Olennaista on avun ja tuen pyytäminen omaan toimintaan ja oman toiminnan muunteleminen. Varhainen puuttuminen on varhaista vastuunottamista omasta toiminnasta toisten tukemiseksi.

Toiminnan eettisiä periaatteita ovat muun muassa:

- **Otetaan oma vastuu**

Jokaisella on inhimillinen vastuu sekä itsestään että lähimmäisistään. Heräävään huoleen on puututtava varhain, omaa vastuuta ei tule sysätä toisille. Vastuu varhaiseen puuttumiseen on sillä, jolla huoli herää.

- **Otetaan huolet puheeksi**

Jokaisella on velvollisuus ottaa huolensa puheeksi kunnioittavasti - siellä, missä ne ilmenevät ja silloin kun ne ilmenevät. Kunnioittava puheeksi ottaminen tähtää yhteistyöhön. Syyttely ei edistä yhteistyötä.

- **Tuetaan osallisuutta**

Yhteistyö edellyttää vuoropuhelua. On tärkeää kuunnella ja tulla kuulluksi. On vältettävä asiantuntijakeskeisyyttä, joka sivuuttaa valtaa vailla olevien äänet. Yhdessä laadittu suunnitelma kantaa.

- **Toimitaan avoimesti ja yhdessä**

Opiskelijan tai perheen asioita käsitellään heidän luvallaan ja läsnä ollessaan. Kohtaamisten tulee olla kunnioittavia ja edistää vuoropuhelua. Ammatillista neuvoa kysyttäessä ei käytetä asianosaisten nimiä tai muita tunnistetietoja.

- **Ei leimata ketään**

Varhainen puuttuminen ei oikeuta ihmisten luokittelua toimenpiteiden kohteiksi. Varhaisen puuttumisen nimissä ei saa laatia rekistereitä, jotka loukkaavat tietosuojaa ja avoimuuden eettisiä periaatteita. Varhaisen puuttumisen tulee tapahtua avoimessa yhteistyössä, joka tukee osallisuutta.

3.3 Huolen vyöhykkeistö

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on kehittänyt huolen vyöhykkeistön lasten, nuorten, perheiden ja heidän kanssaan työskentelevien työntekijöiden yhteistyön välineeksi. Vyöhykkeistöä voidaan hyödyntää myös muussa psykososiaalisessa yhteistyössä.

Huolen vyöhykkeistön avulla työntekijä voi jäsentää nuoren ja hänen perheensä tilanteesta kokemaansa huolen astettaan, omien auttamismahdollisuuksiensa riittävyttä sekä lisävoimavarojen (perheen läheiset, eri tahojen työntekijät) tarvetta. Myös nuoret ja vanhemmat voivat arvioida vyöhykkeistön avulla omaa huolen astettaan ja tukitarpeitaan.

Vyöhykkeistö on apuväline tilanteen jäsentämiseksi ja avoimen yhteistyön kehittämiseksi. Vyöhykkeistön tarkoituksena on auttaa selkiyttämään yhteistyötä. Se tarjoaa ymmärrettävän ja yhteisen käsitteen: oma huoli.

Työntekijän tehtävänä on ottaa mahdollinen huoli puheeksi nuoren ja/tai perheen kanssa kunnioittavasti ja pyytää apua huolensa vähentämiseksi ja nuoren tukemiseksi.

Huolen vyöhykkeet

Huolen vyöhykkeitä on neljä. Huolen vyöhykkeistössä työntekijän nuoresta kokema subjektiivinen huoli voidaan nähdä jatkumona, jonka yhdessä ääripäässä on "ei huolta" -tilanne ja toisessa ääripäässä "suuren huolen" -tilanne.

Huolen vyöhykkeistö on metafora eli kielikuva ja rajat ovat joustavia. Kahdella työntekijällä saattaa olla hyvinkin eriasteinen huoli kohdatessaan samaa nuorta tai perhettä. Huoli on aina subjektiivinen kokemus, joka liittyy ennakoitiin omista toimintamahdollisuuksista tilanteesta. Huoli muuttuu, kasvaa tai häviää, kun omat toimintamahdollisuudet lisääntyvät tai heikkenevät.

On tärkeää muistaa, että huolen vyöhykkeistö on tarkoitettu nimenomaan työntekijän oman huolen jäsentämiseen, eikä missään nimessä nuorten luokitteluun eri vyöhykkeisiin.

▪ Ei huolta vyöhyke

Työntekijä kokee, että nuoren asiat ovat hyvin. Nuoren opinnot etenevät normaalisti.

Vuorovaikutus on sujuvaa, kannustavaa ja välittävää. Työntekijä kokee asioiden ja oman toiminnan sujuvan niin kuin pitääkin ja tuottavan toivottuja tuloksia.

▪ Pienen huolen vyöhyke

Työntekijällä käy pieni huoli tai ihmettely mielessä, jopa toistuvasti. Huoli saattaa liittyä esimerkiksi nuoren oppimisvaikeuksiin, opiskelumotivaation laskuun, opintasuoritusten heikentymiseen, yksinäisyyteen, ylittämättömyyteen, muutoksiin käyttäytymisessä ja poissaoloihin.

Työntekijällä on kuitenkin vahva luottamus omiin auttamismahdollisuuksiinsa. Näissä tilanteissa huolen puheeksi ottaminen koetaan suhteellisen helpoksi, koska työntekijä pystyy tarjoamaan tukeaan. Useimmiten tuki myös menee tueksi ja tuottaa toivottua myönteistä kehitystä. Pienen huolen vyöhykkeellä on hyvät mahdollisuudet varhaiseen puuttumiseen.

▪ Tuntuvan huolen vyöhyke (Harmaa vyöhyke)

Työntekijän toimenpiteistä huolimatta huoli nuoresta on tuntuvaa ja kasvaa edelleen. Omat auttamiskeinot on käytetty tai ne ovat vähissä. Usko omiin auttamismahdollisuuksiin on ehtymässä. Usein tällä alueella esiintyvää huolta on ilmennyt jo pitkään. Tilanteet ovat kuormittavia, tilanteeseen liittyvien toimijatahojen työnjako on usein epäselvää tai muiden tahojen mukanaolosta ei ole tietoa.

Työntekijä kokee kasvavaa huolta, kaipaa lisävoimavaroja ja kontrollia, mutta on samanaikaisesti epävarma "riittävästä näytöstä" ja voi pelätä liioittelevansa. Työntekijä joutuu pohtimaan myös velvollisuuksiaan, sitooko häntä vaitiolovelvollisuus vai lastensuojelulain 25 § ilmoitusvelvollisuus, joka antaa mahdollisuuden hakea tukea ja asiantuntija-apua lastensuojelun työntekijöiltä.

▪ Suuren huolen vyöhyke

Työntekijä arvioi nuoren olevan vaarassa. Huoli on tuntuvaa ja omat keinot ovat lopussa. Hän kokee että nuoren opiskeluun ja/tai elämänhallintaan liittyvät ongelmat lisääntyvät. Vyöhykkeelle sijoittuvat huolet eivät anna työntekijöille enää mahdollisuutta empimiseen. Työntekijä ennakoi, että nuorelle käy todella huonosti, ellei tilanteeseen saada muutosta heti. (<http://info.stakes.fi/verkostomenetelmat/FI/vyohykkeisto/index.htm>; Erikson & Arnkil, 2012)

Huolen vyöhykkeistöä on sovellettu tässä käsikirjassa opiskelijan auttamisprosessiin Vantaan lukioissa. Vyöhykkeistön tarkoituksena on auttaa selkiyttämään eri tahojen välistä yhteistyötä. (*Liite 1 Opiskelijan auttamisprosessi lukiossa huolen vyöhykkeistöä soveltaen; Liite 2 Huolipalaverimalli*)

4. Opiskeluhoollon tarve ja käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut

Ennen oppilas- ja opiskelijahuoltolain voimaan tuloa Vantaalla on tarjottu psykologipalvelua lukioissa jo vuodesta 2003 lähtien, ja kuraattoripalvelua vuodesta 2008 lähtien.

Käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut suomenkielisissä lukioissa (9/2013: 3614 opiskelijaa):

Työntekijä	Nykytilanne hlöä	Opiskelijoita/työntekijä	Laskennallinen tarve yhteensä hlöä	Lisätarve hlöä
terveydenhoitaja	5	752	6,3	1,3
kuraattori	2,2	1642	4,6	2,4
lukiopsykologi	2,4	1506	3,6	1,2
lääkäri	0		1,5	1,5

Hallituksen esityksessä oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi on esitetty yhtä psykologia 1000:ta opiskelijaa kohti ja yhtä koulukuraattoria 780:tä opiskelijaa kohti. Psykologiliiton suosituksen mukaan mitoituksen tulisi olla 600–800 opiskelijaa/psykologi, jolloin lisäystarve olisi 2,1 – 3,6 henkilöä. Talentian (sosiaalialan korkeakoulu-tettujen ammattijärjestö) suosituksen mukaan kuraattorimitoitus tulisi olla 600 opiskelijaa/kuraattori (lisäystarve 3,8 henkilöä).

Laskennallinen kansallinen mitoitussuositus opiskeluterveydenhuollossa on 600–800 opiskelijaa/terveydenhoitaja. Lääkäreiden suositeltu mitoitus opiskeluterveydenhuollossa on 2500–3000 opiskelijaa/lääkäri. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon henkilöstömitoitussuositukset tarkistetaan lähivuosina.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan oppilaitoksen sijaintikunta vastaa myös kunnan alueella sijaitsevien yksityisten toisen asteen oppilaitosten opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämisestä. Tämä huomioidaan psykologi- ja kuraattoriresurssin kaupunkitasoisessa määrittelyssä.

5. Yhteisöllinen opiskeluhoito ja sen toimintatavat

Yhteisöllisellä opiskeluhoollolla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisuutta, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä opiskeluhoitoa toteuttavat kaikki opiskeluhoollon toimijat. Yhteisöllisestä opiskeluhoollosta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain 4. pykälässä.

Vastuu opiskeluhoollon toteutumisesta on kaikilla lukioiden työntekijöillä. Kaikkien oppilaitoksessa opiskelijoiden kanssa työskentelevien sekä opiskeluhoitopalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden on tehtävissään edistettävä opiskelijoiden ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä kotien ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä.

Yhteisöllisen opiskeluhoollon tärkeimpänä tavoitteena on ennaltaehkäisevä toiminta, jossa painopisteen tulee olla oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin tukemisessa, kehittämisessä ja ongelmien ennaltaehkäisemisessä eikä yksittäisen opiskelijan ongelmien käsittelyssä. Tavoitteena on edistää opiskelijoiden ja kaikkien opiskeluyhteisössä työskentelevien hyvinvointia ja turvallisuutta.

Koulu on keskeinen nuorten hyvinvointiin vaikuttava kehitysympäristö, jonka yhteisöllistä hyvinvointia on mahdollista vahvistaa suunnitelmallisilla toimenpiteillä. Hyvinvoiva opiskeluyhteisö tukee ja edistää jokaisen opiskelijan oppimista ja hyvinvointia, ehkäisee pulmia ja tarjoaa niihin tukea mahdollisimman varhain sekä ennakoitavissa mahdollisissa riskeissä. Hyvinvoivassa opiskeluyhteisössä vallitsee luottamus ja avoimuus ihmisten välillä: jokainen tuntee kuuluvansa opiskeluyhteisöön ja kokee tulevaisuutensa kuulluksi.

Yhteisöllisen opiskeluhoollon edistäminen kuuluu kaikille työntekijöille osana päivittäistä toimintaa. Terveysteen ja hyvinvointiin liittyvät näkökohdat tulee ottaa huomioon opetuksen sisällöissä, kurssien yhteissuunnittelussa, menetelmissä, oppimaan oppimistaitojen opettamisena, arvioinnissa, opetusjärjestelyissä ja kaikessa muussa toiminnassa. Monien oppiaineiden sisällöt tukevat luontevasti yhteisöllisen opiskeluhoollon tavoitteita, esimerkiksi terveystieto, liikunta, psykologia ja taideaineet.

5.1 Yhteisöllinen hyvinvointiryhmä (YHR)

Yhteisöllisen opiskeluhoollon keskeisin toimija on lukiokohtainen opiskeluhoitoryhmä, jonka tehtävänä on yhteisöllisen opiskeluhooltotoiminnan suunnittelu, koordinointi, seuraaminen, arviointi ja kehittäminen. Vantaalla tämä ryhmä on nimetty yhteisölliseksi hyvinvointiryhmäksi (YHR). Ryhmässä ei käsitellä yksittäisen opiskelijan asioita. Opiskeluhoitopalveluja antava henkilöstö, kuraattori, psykologi, terveydenhoitaja ja lääkäri, osallistuu aktiivisesti yhteisöllisen opiskeluhoollon kehittämiseen osana toimenkuvaansa. YHR kokoontuu vähintään kerran jaksossa.

Hyvinvointiryhmän toiminta edellyttää ajantasaisen tiedon saamista opiskeluyhteisön hyvinvoinnista, opiskeluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Näitä tietoja ryhmä saa kouluterveyskyselyistä, joka kolmas vuosi tehtävistä lakisääteisistä seurantatarkastuksista kouluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta, muista kyselyistä ja keskusteluista opiskelijoiden kanssa.

Yhteisöllinen hyvinvointiryhmä on moniammatillinen ryhmä, mikä edellyttää kaikilta jäseniltä oman roolinsa tiedostamista ja yhteistyön merkityksen vahvaa ymmärtämistä. Moniammatillinen yhteistyö tarkoittaa työskentelyä opiskelijälähtöisesti niin, että eri ammattiryhmät yhdistävät tietonsa ja taitonsa arvostaen toistensa ammattitaitoa.

Lukion yhteisöllisen hyvinvointiryhmän peruskokoonpano on seuraava:

- rehtori, johtaa YHR:n toimintaa ja toimii ryhmän kokouksissa puheenjohtajana
- opinto-ohjaaja
- terveydenhoitaja
- kuraattori
- lukiopsykologi

Lukiot voivat nimetä jäseniksi myös muita henkilökuntaan kuuluvia, esim. erityisopettajan tai muita opettajajäseniä. Lisäksi kokouksiin osallistuu sovitusti opiskelijakunnan ja huoltajien edustaja esimerkiksi kerran lukukaudessa. Yhteisöllinen hyvinvointiryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita tekemällä yhteistyötä oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa (esim. poliisi, nuorisotoimi).

Toimiva yhteistyö vaatii yhteisesti sovitut rakenteet, tietoista kehittämistä rakentavaan keskusteluun ja dialogiin sekä oman toiminnan ja yhteistoiminnan arviointia. Opiskeluhoitotyön onnistumiseksi ryhmän tulee asettaa tavoitteet seuraavaa lukuvuotta varten ja seurata ja arvioida niiden toteutumista. Arviointi toimii myös toiminnan kehittämisen välineenä, joten on tärkeää, että yhteisöllinen hyvinvointiryhmä myös arvioi työskentelyään suunnitelmallisesti aina lukuvuoden päättyessä.

Yhteisöllisen hyvinvointiryhmän tehtäviin kuuluu esimerkiksi:

- Toimintaa ohjaavan opiskeluhoollon toimintasuunnitelman laadinta lukuvuodeksi kerrallaan (yhteistyössä lukion henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa)
- Kouluterveyskyselyn tulosten ja hyvinvointia koskevien palvelukykykyselyjen tulosten käsittely ja niiden pohjalta hyvinvoinnin kehittämistyö
- Hyvinvointiprofiilin tulosten käsittely ja sen pohjalta hyvinvoinnin kehittämistyö; lukiot voivat halutessaan tehdä hyvinvointiprofiilin esim. hyvinvointiviikon yhteydessä niinä vuosina kun muita hyvinvointiin liittyviä kyselyitä ei ole

- Osallistuminen terveydenhuoltolain mukaiseen oppilaitoksen opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä opiskeluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseen sekä seurantaan (kolmen vuoden välein)
- Osallistuminen hyvinvointiviikon järjestelyihin yhdessä muun lukioyhteisön kanssa
- Henkilöstön osaamisen ja hyvinvoinnin edistäminen ja seuranta

Ryhmä vastaa myös seuraavien suunnitelmien lukiokohtaisten osien laatimisesta, arvioinnista ja päivittämisestä:

- suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- suunnitelma toiminnasta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa
- suunnitelma tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäisemiseksi sekä niiden käyttöön puuttumiseksi

5.1.1 Yhteisöllisen hyvinvointiryhmän kokousten asialistat ja muistiot

Yhteisöllisen hyvinvointiryhmän kokousten asialistan laatimisesta vastuu on rehtorilla. Rehtori huolehtii siitä, että kokouksen asiat ovat etukäteen tiedossa jäsenillä sekä siitä, että kokous etenee suunnitelman mukaisesti ja kokouksesta laaditaan muistio.

Yhteisöllinen hyvinvointiryhmä valitsee keskuudestaan henkilön, joka tekee kokousmuistion. Yhteisöllisen hyvinvointiryhmän kokouksessa käsitellyt asiat kirjataan kokouksesta laadittavaan muistioon. Muistiot tallennetaan Fronteriin, josta kaikki oppilaitoksen opettajat voivat ne nähdä.

5.2 Opiskelijoiden osallisuus

Opiskelijoiden osallisuutta tukevat toimintatavat ovat keskeinen keino tukea yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osallistua oppilaitoksen toimintaan ja kehittämiseen sekä ilmaista mielipiteensä opiskelijoiden asemaan liittyvistä asioista. (LL 27§) Opiskelijat osallistuvat ainakin opetussuunnitelmatyöhön, järjestyssääntöjen laatimiseen, tilojen ja pihojen suunnitteluun sekä opiskelijoille tehtyjen kyselyjen tulosten tulkintaan ja niiden pohjalta tehtävien kehittämissuunnitelmien laatimiseen. Opiskelijat osallistuvat myös suunnitelman laatimiseen, jolla pyritään suojaamaan opiskelijaa väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Opetussuunnitelman arviointiohjeiden mukaisesti opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osallistua myös kurssin yhteissuunnitteluun ja kurssin arvioinnin yksityiskohdista sopimiseen. Opiskelijakunnan hallitus edustaa opiskelijoita, mutta eri yhteyksissä pyritään kuulemaan ja osallistamaan myös muita opiskelijoita oppilaitoksessa sovittavilla tavoilla.

Jokaisessa lukiossa sovitaan oppilaitokselle sopivimmat tavat, miten käytännössä toteutetaan opiskelijoiden kuuleminen, osallistuminen päätösten valmisteluun ja päätösten tekoon, esimerkiksi mihin kokouksiin ja kuinka usein opiskelijat osallistuvat ja/tai kirjataan ryhmänohjauksen vuosikelloon, milloin eri teemoja käsitellään ryhmänohjauksessa. Käytännöt kirjataan lukion johtamisjärjestelmään ja opiskeluhoiton toimintasuunnitelmaan, jotka ovat osa lukion lukuvuosisuunnitelmaa.

5.3 Ryhmätaitojen ja sosiaalisten taitojen vahvistaminen

Myönteisen ryhmädynamiikan kehittäminen, tukeminen ja vahvistaminen ovat opiskelijan hyvinvoinnille tärkeitä. Tavoitteena on hyvän ryhmähengen ja opiskelijoiden hyvinvointia edistävän oppilaitoksen ilmapiirin luominen.

Ryhmänohjausryhmien ryhmäyttäminen lukio-opintojen alussa tulee toteuttaa suunnitelmallisesti ja sille on varattava riittävästi aikaa. Ryhmäyttäminen on nähtävä jatkuvana prosessina ja siihen tulee varata aikaa myös lukio-opintojen edetessä. Luokattomassa lukiossa opiskeluryhmät vaihtuvat kurssien alkaessa. Myös opiskeluryhmien ryhmäyttämiseen tulee kiinnittää huomiota jaksojen alkaessa tavoitteena turvallisen ja opis-

kelua edistävän ilmapiirin luominen. Opiskelijoiden ryhmätaitoja vahvistetaan muuttamalla opiskeluryhmän sisällä ryhmien kokoonpanoja. Opettaja toimii aktiivisesti ryhmien muodostamisessa opiskeluryhmän sisällä.

Yhteisöllisen hyvinvointiryhmän tulee seurata ja tukea ohjaus- ja opiskeluryhmien myönteisen ryhmädynamiikan rakentumista. Varhainen puuttuminen mahdollisiin kielteisiin piirteisiin on yhteisöllisen opiskeluhuollon tärkeä tehtävä.

Oppilaitosyhteisön hyvän ilmapiirin syntymiseen vaikuttavat opiskelijoiden yhdessä kokemat elämykset ja niistä rakentuvat mielikuvat esimerkiksi lukion yhteisissä tapahtumissa. Opiskelijoiden kokemukset kuulluksi tulemisesta ja vaikuttamisesta sekä hyvä tiedottaminen vahvistavat hyvää ilmapiiriä.

Yhteisöllinen hyvinvointiryhmä voi sisällyttää oppilaitoskohtaiseen toimintasuunnitelmaan sosiaalisia taitoja ja ryhmäytymistä tukevaa vertaistoimintaa, josta on saatu hyviä kokemuksia ja joka lisää opiskelijoiden myönteisiä kokemuksia osallisuudesta. Tällaisia toimintatapoja ovat esimerkiksi kummiluokka-, tutor-, vertaissovitelu- ja välituntivastaavatoiminta. Varhaisen tuen järjestäminen ryhmissä on yksilötukea edullisempaa ja usein myös vaikuttavampaa ryhmien tarjoaman vertaistuen vuoksi. Esimerkkejä ryhmistä ovat sosiaalisten taitojen ryhmät. Ryhmiä voi järjestää myös esimerkiksi tupakasta vieroitukseen, jännittämisen ja stressin hallintaan sekä lievästi masentuneiden opiskelijoiden tukemiseen (Maestro-ryhmät). Myös opiskeluryhmien ryhmäkokoja pienentämällä voidaan edistää opiskeluyhteisön hyvinvointia. Ryhmäyttämistä ja sosiaalisia taitoja kehittävän toiminnan kehittämiseksi voidaan hakea taloudellista tukea erilaisten hankkeiden kautta.

5.4 Yhteistyö kotien ja muiden toimijoiden kanssa

Yhteisölliseen opiskeluhuoltoon kuuluu yhteistoiminnan vahvistaminen kodin ja koulun kesken sekä oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyötä kuvataan luvussa 8.4. Muita yhteistyötahoja voivat olla esimerkiksi nuorisotoimi, lastensuojelu, sosiaali- ja terveystoimi, poliisi ja seurakunta. Toimintasuunnitelmaan voidaan esimerkiksi kirjata vuosittainen tapaaminen yhteistyötahojen kanssa.

5.5 Turvallinen ja terveellinen oppimisympäristö

Yhteisölliseen opiskeluhuoltoon kuuluu fyysiseen oppimisympäristöön sekä arjen työrytmiin, työkuormitukseen, lepoon ja virkistykseen sekä työergonomiaan kuuluva seuranta ja ohjaus. Koulurakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta.

Opiskelijoiden mahdollisuudet vaikuttaa kouluruokailuun tukee nuorten hyvinvointia. Välituntitoimintaa kehittämällä voidaan muun muassa vähentää opiskelijoiden tupakointia ja lisätä fyysistä aktiivisuutta. Terveellinen opiskeluympäristö mahdollistaa terveellisten valintojen tekemisen ja tukee terveyttä edistäviä elintapoja, esimerkiksi terveelliset välipalat. Koko oppilaitoksen ja yksittäisten opiskeluryhmien ilmapiiri sekä lukion aikuisten ja nuorten väliset suhteet vaikuttavat opiskelijan kokemiseen oppimisympäristön turvalliseksi. Turvallisuuden edistämiseen kuuluu myös tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat.

Lukion opiskeluhuollon toimintasuunnitelmaan tulee oppilas- ja opiskelijahuoltolain ja opetussuunnitelmien perusteiden mukaan sisältyä suunnitelma toiminnasta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa sekä suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.

Oppilaitosympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta sekä kouluyhteisön hyvinvointia arvioidaan kolmen vuoden välein toteuttavissa tarkastuksissa, joista on säädetty terveydenhoitolaissa.

Kaikissa lukioissa tulee olla hyvinvointikansio, joka sisältää seuraavat asiakirjat:

- Yhteystiedot
- Opiskeluympäristön turvallisuuden ja työolojen arviointi
- Koulun järjestyssäännöt tai muut koulussa sovellettavat järjestysmääräykset
- Koulukohtainen oppilashuollon suunnitelma

- Koulun pelastussuunnitelma
- Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa
- Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- Suunnitelma päihteiden käytön ehkäisemiseksi ja päihteiden käyttöön puuttumiseksi
- Koulutapaturmien ehkäisyyn ja ensiapuun liittyvä ohjeistus
- Henkilöstön hyvinvointi
- Viestintäohje

Hyvinvointikansioon tulee sisällyttää, kuka lukiossa vastaa eri osien päivittämisestä. Päivitystarve on tarkistettava vähintään kerran vuodessa.

6. Yksilökohtainen opiskeluhoolto

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan yksittäiselle opiskelijalle annettavia:

- 1) opiskeluterveydenhuollon palveluja;
- 2) opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalveluja;
- 3) monialaista yksilökohtaista opiskeluhooltoa;

Monialaista yksilökohtaista opiskeluhooltoa toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä.

Yksilökohtaisen opiskeluhoollon tehtävänä on edistää hyvinvointia, terveyttä ja opiskelukykyä sekä tunnistaa näihin ja opiskelijan elämäntilanteeseen liittyviä yksilöllisiä tarpeita. Tavoitteena on myös varhaisessa vaiheessa ehkäistä ongelmia ja huolehtia tarvittavan tuen järjestämisestä.

Opiskeluhoolto toteutetaan yhteistyössä opiskelijan ja hänen huoltajiensa kanssa. Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet on otettava huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuisissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Lähtökohtana on opiskelijaa arvostava, hänen mielipiteitään kuunteleva ja luottamusta rakentava vuorovaikutus. Toiminnassa otetaan huomioon opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhooltoon liittyvissä asioissa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan (18 §) alaikäinen ja muu vajaavaltainen voi, ottaen huomioon hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muut henkilökohtaiset ominaisuutensa sekä asian laatu, painavasta syystä kieltää huoltajaansa tai muuta laillista edustajansa osallistumasta itseään koskevan opiskeluhooltoasian käsittelyyn sekä antamasta itseään koskevia salassa pidettäviä opiskeluhoollon tietoja huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalleen, jollei se ole selvästi hänen etunsa vastaista. Arvion vajaavaltaisen edun toteutumisesta tekee opiskeluhoollon henkilöstöön kuuluva sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö.

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 7 § mukaan alaikäinen voi ikä ja kehitystaso huomioiden päättää itse terveyteensä ja hoitoonsa liittyviä asioita.

Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä opiskeluhoollon palveluja.

Jos opiskelija pyytää saada keskustella henkilökohtaisesti psykologin tai kuraattorin kanssa, hänelle on järjestettävä mahdollisuus siihen viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen kun opiskelija on tätä pyytänyt. Mahdollisuus keskusteluun on järjestettävä myös silloin, kun hänen huoltajansa, opettaja tai joku muu henkilö on ottanut yhteyttä ja arvioi opiskelijan tarvitsevan psykologi- tai kuraattoripalvelua. Keskustelu-aikaa ei tarvitse järjestää, jos kyseessä on yhteydenottajan neuvonta ja ohjaus tai jos keskustelun järjestäminen on psykologin tai kuraattorin arvion mukaan ilmeisen tarpeetonta.

Opiskeluhoollon psykologin tai kuraattorin arvion perusteella opiskelijalla on oikeus saada riittävä tuki ja ohjaus hänen opiskeluunsa ja kehitykseensä liittyvien vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi. Tarvittaessa

opiskelija on ohjattava saamaan muita opiskeluhoollon palveluja sekä muuta erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria tukevaa toimintaa.

Terveydenhoitajan työaika opiskeluterveydenhuollossa on järjestettävä siten, että opiskelija voi tarvittaessa päästä terveydenhoitajan vastaanotolle myös ilman ajanvarausta.

Opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus saada arkipäivisin virka-aikana välittömästi yhteys opiskeluterveydenhuoltoon. Hoidon tarpeen arviointi ja hoidon tarpeen arvioinnin yhteydessä lääketieteellisesti tai hammaslääketieteellisesti tarpeelliseksi todettu hoito on järjestettävä terveydenhuoltolain 51 §:n mukaisesti.

Menettelytavoista edellä kuvattuihin määräaikoihin liittyen sovitaan yhdessä työntekijöiden kanssa ja niistä annetaan erilliset kaupunkitasoiset ohjeet.

6.1 Asiantuntijaryhmät

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 §:

”Yksittäisen opiskelijan tai tietyn opiskelijaryhmän tuen tarpeen selvittämiseen ja opiskeluhoollon palvelujen järjestämiseen liittyvät asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi vain opiskelijan, tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumuksella. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön.

19 §:

Yksittäistä opiskelijaa koskevan opiskeluhooltoasian käsittely

Asian käsittely yksittäisen opiskelijan tueksi koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä perustuu opiskelijan tai, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumukseen.

Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhoollon yhteistyötahoja taikka opiskelijan läheisiä. Jos alaikäisellä tai muutoin vajaavaltaisella ei ikänsä tai kehitystasonsa vuoksi ole edellytyksiä arvioida itsenäisesti asian merkitystä, huoltaja tai muu laillinen edustaja voi antaa siihen suostumuksen hänen sijastaan.

Opiskeluhooltoryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa opiskelijan asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta ja ilmaista heille siinä tarkoituksessa salassa pidettäviä tietoja siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 26 §:n 3 momentissa säädetään.

23 §

Opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskeluhoollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.”

Monialaiset asiantuntijaryhmät ovat nuorta ja tarvittaessa hänen perhettään tukevia yhteistyöelimiä, joissa yhdessä nuoren ja (tarvittaessa) huoltajien kanssaan selvitetään tuen tarpeita ja mietitään sopivia tukimuotoja.

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen opiskelijan tai opiskelijaryhmän opiskeluhoollon tuen tarpeen selvittämiseksi ja palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoa se opetushenkilöstön tai opiskelijahuollon palvelujen edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jä-

seneksi vain opiskelijan, tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumuksella. Opiskelijan ja/tai hänen huoltajansa suullinen suostumus riittää, jos mukaan pyydetään vain lukion omia asiantuntijatahoja tai opiskelijan huoltajia. Jos asian käsittelyyn halutaan osallistuvan opiskeluhoollon yhteistyötahoja tai opiskelijan läheisiä, tarvitaan siihen opiskelijan kirjallinen suostumus.

Tavallisesti se työntekijä, jolla on huoli nuoresta herännyt, on käsitellyt asiaa nuoren ja/tai hänen huoltajansa kanssa useamman kerran ennen kuin asiantuntijaryhmä päätetään muodostaa.

Koska yksilökohtainen opiskeluhoolto on opiskelijalle ja hänen huoltajalleen vapaaehtoista palvelua, ei sitä voida toteuttaa vastoin opiskelijan tai, ellei hänellä ole edellytyksiä ymmärtää asian merkitystä, hänen huoltajansa suostumusta. Näin ollen asiantuntijaryhmää ei voida koota, jos opiskelija ei anna lupaa siihen. Tällaisissa tilanteissa opiskelijaa pyritään tukemaan esimerkiksi ohjaamalla häntä tarpeen mukaan terveydenhoitajan, psykologin ja kuraattorin palveluihin.

Yksittäisen opiskelijan asioita käsittelevään ryhmään kuuluvat kulloisenkin tarpeen mukaan tavallisesti joitakin seuraavista opiskeluhooltoja toteuttavista henkilöistä: terveydenhoitaja, kuraattori, psykologi, opinto-ohjaaja, opiskelijan ryhmäohjaaja, aineenopettaja tai rehtori. Ryhmät ovat keskustelevia ja neuvovia ja tavoitteena on niin pitkälle kuin mahdollista työskennellä yhteistyössä huoltajien kanssa. Asiantuntijaryhmässä asioista sovitaan. Kokouksista laaditaan yksilökohtainen opiskeluhooltokertomus.

Asiantuntijaryhmä ei tee hallintopäätöksiä. Tarvittaessa päätökset tekee se viranhaltija, jonka toimivaltaan asia kuuluu.

6.1.1 Opiskeluhooltokertomuksen laatiminen ja säilytys

Yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot kirjataan opiskeluhoollon kertomuksiin.

Kun opiskeluhoollon monialaisessa asiantuntijaryhmässä selvitetään yksittäisen opiskelijan opiskeluhoollon tarvetta, tai kun sen jäsenet toteuttavat jo suunniteltuja ja sovittuja yksilöllisiä opiskeluhoollon tukitoimia, asiantuntijaryhmän vastuuhenkilön on kirjattava ryhmän toimintatavoitteiden kannalta välttämättömät opiskelijaa koskevat tiedot opiskeluhooltokertomukseen. Myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet voivat tehdä tällaisia kirjauksia salassapitovelvoitteiden estämättä.

Opiskeluhooltokertomus laaditaan jatkuvaan muotoon aikajärjestyksessä eteneväksi ja siihen kirjataan yksittäisen opiskelijan:

- 1) nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen tai muutoin vajaavaltaisen opiskelijan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot;*
- 2) asian aihe ja vireillepanija;*
- 3) opiskelijan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet;*
- 4) tiedot asian käsittelystä opiskeluhooltoryhmän kokouksessa, kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa, kokouksessa tehdyt päätökset, päätösten toteuttamissuunnitelma sekä toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot;*
- 5) toteutetut toimenpiteet;*
- 6) kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa.*

Jos sivulliselle annetaan opiskeluhooltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä, mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Asiantuntijaryhmän vastuuhenkilö kirjaa ryhmän toimintatavoitteiden kannalta välttämättömät opiskelijaa koskevat tiedot opiskeluhoitokertomukseen. Myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet voivat tehdä tällaisia kirjauksia. Useimmiten koollekutsuja on vastuuhenkilönä asiantuntijaryhmässä.

Opiskeluhoitokertomusten laatimiseen ja säilytykseen annetaan lukioille erilliset ohjeet. Henkilötietojen käsittelystä vastaa rekisterinpitäjänä opetuksen järjestäjä, oppilaitoksessa rehtori.

Yksittäistä opiskelijaa koskevat kirjat ovat salassa pidettäviä. Salassa pidettävät asiakirjat on merkittävä salassapitomerkinnöin.

Asiantuntijaryhmän opiskeluhoillon työntekijät (kuten terveydenhoitaja/kuraattori/lukiopsykologi) kirjaavat omiin tietojärjestelmiinsä osallistumisestaan yksittäistä opiskelijaa koskevaan asiantuntijaryhmään.

7. Opiskeluhoitotyötä tekevien tehtävät ja työnjako (sekä yhteisöllinen että yksilökohtainen opiskeluhoito)

Lukion opiskelijahuollon toteutumisesta vastaa koko lukioyhteisö yhdessä. Erityisvastuun toiminnasta kantaa yhteisöllinen hyvinvointiryhmä. Hyvinvointityön onnistumiseksi on tärkeää, että oppilaitoksen työntekijöiden toiminnan tavoitteet ja niistä johdetut tehtävät on määritelty. Yhteiset toimintatavat ja käytännöt varmistavat opiskelijan hyvinvoinnin tasalaatuiset palvelut Vantaan eri lukioissa. Tähän käsikirjaan on koottu kunkin työntekijän tehtävät opiskelijahyvinvoinnin näkökulmasta.

7.1 Kaikkia työntekijöitä koskevat tehtävät

Lukion työntekijä

- voi osallistua tapauskohtaisesti yksittäisen opiskelijan tai tietyn opiskelijaryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja opiskeluhoillon palvelujen järjestämiseksi koottavaan monialaiseen asiantuntijatyöryhmään, kootta asiantuntijaryhmän ja toimia asiantuntijaryhmän vastuuhenkilönä
- ottaa viipymättä yhteyden psykologiin tai kuraattoriin yhdessä opiskelijan kanssa, jos hän arvioi, että opiskelijan opiskeluvaikeuksien tai sosiaalisten tai psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi taikka poistamiseksi tarvitaan psykologin tai kuraattorin palvelua; jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä, opiskelijalle on kerrottava yhteydenotosta joko ennen tai jälkeen yhteydenoton; myös huoltajalle tulee pääsääntöisesti ilmoittaa yhteydenotosta

7.2 Rehtori

Rehtori vastaa lukion opiskeluhoillon toiminnasta, tuloksellisuudesta ja kehittämisestä tässä käsikirjassa esitettyjen tavoitteiden ja toimintatapojen mukaisesti.

Rehtori

- huolehtii siitä, että tässä opiskeluhoitosuunnitelmassa määritellyt toimenpiteet toteutetaan
- vastaa opiskeluhoillon toimintasuunnitelman laatimisesta yhdessä yhteisöllisen hyvinvointiryhmän, oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa osana lukuvuosisuunnitelmaa
- huolehtii siitä, että henkilöstölle tarjotaan riittävästi koulutusta opiskeluhoitotyöhön
- vastaa opiskeluhoitotyöhön liittyvän tiedotussuunnitelman toteuttamisesta omalta osaltaan
- toimii puheenjohtajana yhteisöllisen hyvinvointiryhmän kokouksessa
- huolehtii siitä, että kokouksen asiat ovat etukäteen tiedossa jäsenillä sekä siitä, että kokous etenee suunnitelman mukaisesti ja kokouksesta laaditaan muistio
- huolehtii siitä, että yhteisöllisellä hyvinvointiryhmällä (YHR) on suunnittelu- ja arviointitilaisuus vähintään kerran lukuvuodessa

- vastaa siitä, että opiskeluhohtokertomukset tallennetaan oikein ja niitä pääsevät lukemaan vain niihin oikeutetut henkilöt
- huolehtii nuorisolain mukaisista tietojen ilmoittamisesta etsivälle nuorisotyölle
- ks. myös kohta 7.1

7.3 Aineenopettaja

Aineenopettaja huolehtii opiskelijoiden hyvinvoinnista mm. seuraamalla kurssien suorittamista ja opiskelijoiden opetukseen osallistumisesta sekä kiinnittämällä huomiota opiskelijoiden oppimiseen, työskentelyyn, käytäytymiseen ja jaksamiseen oppitunneilla.

Aineenopettaja

- seuraa omien kurssiensa opiskelijoiden hyvinvointia ja opiskelijoiden opetukseen osallistumista
- merkitsee päivittäin opiskelijoidensa poissaolot Wilmaan. Opiskelijahuollollisesta tapaamisesta (esim. käynti psykologin tai kuraattorin vastaanotolla) ei merkitä poissaoloa, koska käyntitieto on salassa pidettävä asia.
- keskustelee opiskelijan kanssa, kun hänellä syntyy huoli opiskelijasta ja ilmoittaa tarvittaessa asiasta ryhmänohjaajalle opiskelijan luvalla
- kysyy opiskelijalta poissaolon syytä, jos opiskelija ei ole selvittänyt poissaoloaan aineenopettajalle. Jos syy ei selviä tai opiskelijaa ei tavoiteta, tiedottaa poissaoloista ryhmänohjaajalle
- pyytää Wilman kautta opiskelijaa ottamaan yhteyttä opettajaan viimeistään silloin, kun opiskelijalla on kolme peräkkäistä selvittämätöntä poissaoloa (tieto myös ryhmänohjaajalle)
- sopii kurssin alussa yhdessä opiskelijoiden kanssa kurssin suorittamiseen ja arviointiin vaikuttavat näytöt ja ”pelisäännöt”, esim. mahdolliset lisänäytöt poissaolojen takia. Sovitut säännöt annetaan kirjallisina ja/tai ne tallennetaan Fronteriin tai Wilmaan. Kurssin säännöissä selvitetään, milloin kurssia ei voida arvioida riittävien näyttöjen puuttuessa, tällöin kurssi merkitään keskeytyneeksi (K). Jos kurssista on tulossa K-merkintä, aineenopettaja informoi asiasta viipymättä opiskelijaa, ja on yhteydessä ryhmänohjaajaan kokonaisuuden hahmottamiseksi, sekä tarvittaessa huoltajaan. Lisänäyttöjen aikataulu tulee sopia opiskelijan kanssa. Opiskelija voi osallistua opetukseen, vaikka kurssia ei voitaisikaan arvioida poissaolojen vuoksi.
- opettaa oman oppiaineen kannalta merkityksellisiä oppimaan oppimisen tapoja
- konsultoi tarvittaessa erityisopettajaa opiskelijoiden oppimisvaikeuksista
- konsultoi tarvittaessa terveydenhoitajaa, psykologia tai kuraattoria opiskelijan tukimuodoista (nimettömästi tai opiskelijan luvalla nimellä)
- sopii tarvittaessa opiskelijan kanssa tukiopetuksesta (yksilö- tai pienryhmäopetus) ja/tai muista opiskelujärjestelyistä
- osallistuu tarvittaessa huoltajatapaamisiin oppiaineensa asiantuntijana
- ks. myös kohta 7.1
- hoitaa muut lukiokohtaisesti sovitut tehtävät

7.4 Ryhmänohjaaja

Ryhmänohjaaja (ro) on oman ryhmänsä tärkein tukihenkilö, joka pyrkii edistämään ryhmänsä opiskelijoiden hyvinvointia yksilö- ja yhteisötasolla. Ryhmänohjaajien ja huoltajien välisellä yhteistyöllä tuetaan opiskelijan hyvinvointia, opiskelua ja opiskeluedellytyksiä. Ryhmänohjaaja saa tukea työhönsä lukionsa opinto-ohjaajalta, erityisopettajalta, rehtorilta ja muilta opiskeluhohtoryhmän jäseniltä. Ryhmänohjaaja osallistuu koulutuksen järjestäjän tarjoamiin ryhmänohjaajille kohdennettuihin koulutuksiin.

Ryhmänohjaajan tehtävät:

1. Yksilötyö (opiskelijan opintomenestyksen, poissaolojen ja hyvinvoinnin seuranta):

- käy ensimmäisen jakson aikana läpi ykkösvuosikurssin ryhmänsä opiskelijoiden "Tiedonsiirto perusopetuksesta toiselle asteelle" -lomakkeet kunkin opiskelijan vahvuuksien ja tuen tarpeen selvittämiseksi
- havainnoi ryhmänsä opiskelijoiden hyvinvointia tavatessaan opiskelijoita
- käy kahdenkeskiset keskustelut opiskelijan kanssa
 - kaikkien 1. vuosikurssin opiskelijoiden kanssa kahdenkeskiset keskustelut (ro-vartit) käydään vähintään kerran lukuvuoden aikana, muiden vuosikurssien opiskelijoiden kanssa tarpeen mukaan
- seuraa opiskelijan poissaoloja viikoittain ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin
- myöntää 1–2 päivän loman (jos loma liittyy loma-aikaan, rehtori myöntää) (*liite 7: lomakemalli loman myöntämiseen*)
- tarkistaa opiskelijan opiskelumenestyksen jaksoittain (hylätyt ja keskeneräiset kurssit, heikentyneet arvosanat ja kurssikertymän, yleistavoitteena on lukion suorittaminen kolmessa vuodessa)
- tiedottaa opinto-ohjaajalle ryhmänsä opiskelijoiden tilanteesta/huolenaiheista viimeistään viikon sisällä jaksoarvioinnista; vuosikelloon aikataulu tiedottamisesta
- antaa opettajalle tiedon sellaisesta opiskelijaa koskevasta asiasta, joka opettajan on hyvä tietää (kunkin jakson alussa Wilman kautta niille opettajille, jotka opettavat opiskelijaa; opiskelijan luvalla)
- keskustelee opiskelijan kanssa sekä tarvittaessa opinto-ohjaajan ja aineenopettajien kanssa, jos huoli nuoresta syntyy
- on yhteydessä alaikäisen huoltajaan, kun hänellä on huoli opiskelijasta
- kannustaa 18 vuotta täyttäneitä opiskelijoita antamaan huoltajille luvan Wilman käyttöön ja lukion työntekijöille luvan olla yhteydessä vanhempiin
- ohjaa tarvittaessa opiskelijan opinto-ohjaajan, erityisopettajan luokse tai opiskeluhoillon työntekijän luokse
- ks. myös kohta 7.1

2. Yhteistyö kodin kanssa

- osallistuu oman ohjausryhmänsä vanhempainiltoihin
- pitää yhteyttä huoltajiin opiskelijan hyvinvoinnin edistämiseksi
 - yhteyttä voi pitää sähköisten välineiden ja/tai tapaamisten kautta
- osallistuu tarvittaessa huoltajatapaamisiin
- lähettää joka jakson jälkeen huoltajille yhteisen tiedotteen, jossa kerrotaan esimerkiksi, kuinka paljon kursseja pitää olla ko. jakson jälkeen suoritettuna, jotta opinnot valmistuvat kolmessa vuodessa (*liite 5*)

3. Yhteisötason työ (opiskelijaryhmät, lukioyhteisö)

- toimii oman ryhmänsä lähiohjaajana. Hän
 - tiedottaa ro-tunneilla ja yhteisten tiedotuskanavien kautta (esim. Wilma)
 - ohjaa uusia opiskelijoita omaksumaan lukion käytänteitä
 - opastaa opiskelijoita opintojen käytännön asioissa
 - käy pienryhmäkeskusteluja opiskelijoiden kanssa tarpeen mukaan
 - tukee ryhmäytymistä ja sosiaalisten verkostojen rakentumista koko lukion ajan
- osallistuu lukion yhteisten vuositasoittaisten tilaisuuksien järjestelyihin yhteisöllisyyden vahvistamiseksi lukiokohtaisesti sovittavalla tavalla
 - esim. vanhojen tanssit, penkkarit, yo-juhla
- kunkin vuositason ryhmänohjaajat pitävät yhteyttä säännöllisesti sopiakseen ajankohtaisista vuositasa koskevista asioista
- osallistuu tarvittaessa opiskeluhoiltoryhmän kokouksiin

4. Muut lukiokohtaisesti sovittavat tehtävät

7.5 Opinto-ohjaaja

Opinto-ohjaaja on mukana opiskelijahuollon ohjauksen suunnittelussa, kehittämisessä, toteuttamisessa ja arvioinnissa yhdessä lukion muun henkilökunnan kanssa.

Jokaisella opiskelijalla on nimetty henkilökohtainen opinto-ohjaaja, jonka kanssa hänellä on mahdollisuus kahdenkeskisiin luottamuksellisiin keskusteluihin. Lukioiden opiskelijahuollossa opinto-ohjaajan työ painottuu ennaltaehkäisevään työhön.

Opinto-ohjaaja antaa tukea ja ohjausta

- lukio-opiskelun käytäntöihin
- opiskelutaitoihin ja elämänhallintaan
- aine- ja kurssivalintoihin
- kiinnostuksien ja vahvuuksien kartoittamiseen
- yo-tutkinnon suunnitteluun
- ammatilliseen suuntautumiseen ja jatkokoulutusvaihtoehtojen kartoittamiseen

Opinto-ohjaaja

- osallistuu opiskelijahuollollisiin tehtäviin
- on yhteisöllisen hyvinvointiryhmän jäsen
- tarkistaa opiskeluvaikeuksien ilmaantuessa nuoren kokonaistilanteen ja opinto-ohjelman yhdessä nuoren kanssa
- tiedottaa tarvittaessa huolestaan opiskelijan huoltajalle
- ohjaa opiskelijaa eteenpäin tarvittaessa muihin asiantuntijapalveluihin, esimerkiksi erityisopettajalle, kuraattorille, psykologille tai koulun ulkopuoliselle toimijalle
- tekee opintojen pidentämissuunnitelman yhdessä opiskelijan kanssa, tarvittaessa mukana ovat myös huoltajat; tiedottaa huoltajalle asiasta
- järjestää ja osallistuu tarpeen mukaan huoltajatapaamisiin
- ks. myös kohta 7.1

7.6 Opiskeluterveydenhuollon henkilöstö

7.6.1 Terveystenhoitaja

Terveystenhoitaja toimii hoitotyön, terveyden edistämisen ja ennaltaehkäisevän terveydenhuollon asiantuntijana lukiossa. Terveystenhoitaja on sosiaali- ja terveydenhuollon terveystalouden henkilöstöä.

Opiskeluterveydenhuollon keskeisenä tehtävänä on opiskelijan terveyden, hyvinvoinnin ja opiskelukykyisyyden seuranta ja edistäminen sekä opiskeluympäristön terveellisyys ja turvallisuuden edistäminen ja seuranta. Opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on edistää opiskelijoiden terveyttä, hyvinvointia ja opiskelukykyä vahvistamalla nuoren omia voimavaroja, ennaltaehkäisemällä syrjäytymistä, tukemalla nuorta itsenäistymisessä sekä vahvistamalla nuoren elämänhallintaa.

Terveystenhoitajan tehtäväalueita ovat:

1. Yksilötyö

- Opiskelijoiden määräaikaiset terveystarkastukset 1. ja 2. vuosikurssilla sekä yksilöllisen tarpeen mukaan.
- Opiskelijan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen sekä opiskelijan tukeminen. Tarvittaessa opiskelijan ohjaus jatkotutkimuksiin tai hoitoon muiden palvelujen piiriin
- Hoidon tarpeen arviointi, hoito ja jatkohoitoon ohjaus ensiaputilanteissa ja tarvittaessa äkillisissä ja muissa sairaustapauksissa
- Opiskelijoilla on mahdollisuus hakeutua terveystenhoitajan vastaanotolle sairaanhoidollisissa asioissa. Opiskelija ohjataan kunnallisiin perusterveydenhuollon palveluihin samoin perustein kuin muutkin kuntalaiset
- Opiskeluterveydenhoitajalla on päivittäin vastaanotto ilman ajanvarausta
- Opiskelija voi sairausasioissa olla yhteydessä opiskeluterveydenhoitajaan, terveystalouteen tai terveystalouden

kuspäivvystykseen

- Mikäli opiskelija ei tavoita oman lukion terveydenhoitajaa, hän voi olla yhteydessä terveysasemaan tai terveyskeskuspäivvystykseen
- Yhteydenpito huoltajiin opiskelijan luvalla, tarvittaessa osallistuminen perhe- ja verkostopalaveriin, vanhemmuuden tukeminen
- Käynnit kirjataan terveydenhuollon sähköiseen potilastietojärjestelmään. Potilasasiakirjoihin merkitään hoidon tarpeen, järjestämisen, suunnittelun, toteuttamisen ja seurannan turvaamiseksi tarpeelliset tiedot
- Selvitetään terveystarkastuksista poisjäävien opiskelijoiden tuen tarve
- ks. myös kohta 7.1

2. Yhteisötason työ (opiskelijaryhmät, kouluyhteisö)

- Osallistuminen terveydenhuollon asiantuntijana lukion yhteisöllisen hyvinvointiryhmän toimintaan
- Terveysneuvonta opiskelijaryhmille ja ryhmien ohjaaminen mahdollisuuksien mukaan moniammatillisena yhteistyönä esim. mielenterveys, tupakka ja muut päihteet, seksuaaliterveys, lepo
- Yhteistyö lukioyhteisön muiden toimijoiden kanssa (esim. hyvinvointiviikon suunnittelu ja toteutus, osallistuminen päihdestrategian, kiusaamisen ehkäisy- ja toimintaohjelman sekä kriisityönstrategian tekoon ja käsittelyyn)
- Yhteistyö terveystiedon opettajien kanssa
- Osallistuminen vanhempainiltoihin mahdollisuuksien mukaan
- Opiskeluympäristön terveellisyys ja turvallisuuden edistäminen yhteistyössä muiden oppilaitoksessa toimivien kanssa
- Opiskeluympäristön terveellisyys ja turvallisuuden tarkastaminen joka 3. vuosi yhteistyössä muiden oppilaitoksessa toimivien kanssa

3. Konsultaatio lukiossa

- Konsultaatioapu oppilaitoksen henkilöstölle opiskelijoiden terveyteen ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa.

4. Kehittämistyö

- Kehittämistyöhön osallistuminen (esim. toiminta- ja tukimallien kehittäminen, huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittäminen, kriisivalmiuden kehittäminen oppilaitoksessa).

7.6.2 Lääkäri

Lääkäri on opiskeluterveydenhuollon lääketieteellinen asiantuntija. Hän toimii yhteistyössä terveydenhoitajan kanssa. Opiskeluterveydenhuollon lääkärintarkastukset tehdään pääsääntöisesti toisen opiskeluvuoden aikana. Terveysasemalla voi myös konsultoida puhelimitse tai potilastietojärjestelmän kautta opiskeluterveydenhuollon lääkäriä.

Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu myös sairaanhoito. Vantaalaisten lukio-opiskelijoiden sairaanhoito järjestetään opiskelijan oman asuinalueen terveysasemalla. Ulkopaikkakuntalaisten opiskelijoiden sairaanhoitopalvelut järjestetään terveysasemalta, jonka alueella lukio sijaitsee. Luonnollisesti ulkopaikkakuntalainen opiskelija voi sairaanhoitoa tarvitessaan hakeutua myös kotipaikkakuntansa terveyspalveluiden piiriin.

7.7 Lukiopsykologi

Psykologitoiminnan tavoitteena on nuorten opiskelun, oppimisen ja hyvinvoinnin edistäminen ja tukeminen sekä yksilö- että yhteisötasolla. Lukiopsykologi tarkastelee ilmiöitä ja ongelmia niin yksilön, perheen, ryhmän, yhteisön kuin organisaationkin näkökulmista. Työ on luonteeltaan sekä ennaltaehkäisevää että muutokseen tähtäävää, hyvinvointia edistävää ja sen esteitä selvittävää. Psykologi on laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö, jonka työtä valvoo Valvira. Lisäksi työtä säätelevät ammattieettiset periaatteet. Vantaalla lukiopsykologi toimii sivistystoimessa, nuoriso- ja aikuiskoulutuksen tulosalueella. Lukiopsykologi on myös lukion

opiskeluhoitoryhmän jäsen. Hän osallistuu yhteisöllisen hyvinvointiryhmän toimintaan mahdollisuuksien mukaan.

Vantaalla lukiopsykologityössä priorisoidaan suora asiakastyö. Henkilökohtaiset auttamisprosessit vaativat aikaa ja yksilöllistä työtä.

Lukiopsykologin tehtäväalueita ovat:

1. Yksilötyö

Psykologi tekee suoraa asiakastyötä nuorten kanssa. Opiskelija käy tavallisesti tukikäynneillä asiassaan yhdestä viiteen kertaa. Tarvittaessa ja opiskelijan suostumuksella tehdään myös perhe- ja verkostotyötä. Psykologi voi kuulua myös opiskelijan tuen tarpeen selvittämiseen ja opiskeluhoitojen palvelujen järjestämiseksi koottavaan monialaiseen asiantuntijaryhmään. Hän voi myös olla asiantuntijaryhmän kokoaja.

Kun opiskelija pyytää mahdollisuutta keskustella henkilökohtaisesti lukiopsykologin kanssa, on tämä mahdollisuus järjestettävä viimeistään seitsemäntenä lukion työpäivänä. Kiireellisessä tapauksessa mahdollisuus keskusteluun on järjestettävä samana tai seuraavana päivänä. Keskustelu järjestetään myös lukion työntekijän, huoltajan tai muun henkilön yhteydenoton perusteella. Keskustelu-aikaa ei tarvitse järjestää, jos kyseessä on yhteydenottajan neuvonta ja ohjaus tai jos keskustelun järjestäminen on lukiopsykologin arvion mukaan ilmeisen tarpeellista.

Psykologin arvion perusteella opiskelijalla on oikeus saada riittävä tuki ja ohjaus hänen opiskeluunsa ja kehitykseensä liittyvien vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi.

Psykologiset arviot

- Haastattelun ja mahdollisesti psykologisten tutkimusmenetelmien avulla selvitetään esimerkiksi opiskelijan mielenterveyttä, tunne-elämää tai opiskelu- ja toimintakykyä. Lukiopsykologi ei tee oppimisvaikeus-tutkimuksia.

Psykologinen neuvonta ja interventio

- Opiskelijalle annetaan ohjausta ja neuvontaa mielenterveyteen, psykologisiin kehitystehtäviin tai ihmisiin liittyvissä asioissa.
- Ohjausta ja neuvontaa hoidon tai muiden palveluiden piiriin hakeutumisesta.
- Keskustelun ja muiden psykologisten menetelmien avulla tapahtuva interventio (muutokseen tähtäävä prosessi), jonka tavoitteena on opiskelu- ja toimintakyvyn ylläpitäminen ja edistäminen.
- Huoltajilla on myös mahdollisuus olla yhteydessä psykologiin.

Suunnittelu- ja kehittämistyö, kirjallinen työ

- Suoraan asiakastyöhön liittyvä taustatyö, ns. välillinen asiakastyö, kuten tietojen kirjaaminen asiakastietojärjestelmään, tiedon hakeminen, muokkaaminen ja tulkinta sekä päätöksenteko.
- Psykologi ylläpitää ja kehittää ammattitaitoaan tutustumalla ajankohtaiseen psykologiseen kirjallisuuteen ja tutkimukseen, osallistumalla alan koulutuksiin ja käsittelemällä työn ongelmakohtia työnohjauksessa.

2. Yhteisö- ja ryhmätyö

Kouluyhteisössä tapahtuvassa työskentelyssä psykologi toteuttaa moniammatillista vaikuttamista ja tuo psykologista asiantuntijuutta opiskeluhoitoryhmän ja muun henkilöstön käyttöön. Työn kohteena voi olla koko kouluyhteisö tai erilaiset opiskelijaryhmät.

Psykologinen neuvonta ja interventio

- Ajan ja resurssien salliessa voidaan järjestää yksilöohjauksen lisäksi myös ryhmämuotoista psykologista ohjausta ja neuvontaa.

Psykologinen tiedotus ja kouluttaminen

- Psykologi tiedottaa omasta työstään sekä mahdollisuuksien ja sopimuksen mukaan muista psykologian alaan kuuluvista asioista opiskelijoille ja esimerkiksi vanhempainilloissa (ensimmäisen vuosikurssin vanhempainilta) ja muissa koulutustilaisuuksissa.

Kehittämistyö

- Kehittämiseen osallistuminen lukioissa, esimerkiksi opiskeluhoitotyön, ennaltaehkäisevän mielenterveys-työn, työyhteisön ja toimintamallien kehittäminen. Tarkoituksena on edistää kouluyhteisön hyvinvointia, turvallisuutta ja myönteistä opiskeluilmapiiriä.
- Jos lukiossa toimii kriisityöryhmä, psykologi voi osallistua sen jäsenenä kriisityön kehittämiseen.

Konsultaatio

- Ammatillisille sidosryhmille kuten opiskeluhoitoryhmien jäsenille ja muulle henkilökunnalle annettava konsultaatio yksittäisen opiskelijan hyvinvointiin tai muissa psykologian alaan liittyvissä kysymyksissä.

3. Organisaatio- ja kuntatason työ

Psykologi voi toimia asiantuntijana erilaisissa organisaatio- ja kuntatason suunnittelu- ja kehittämistehtävissä.

Konsultaatio

- Koulun ulkopuolisille yhteistyötahoille annettava konsultaatio lukiopsykologin työhön tai psykologian alaan liittyvissä kysymyksissä.

Kehittämistyö

- Psykologi voi toimia asiantuntijana myös työnantajan osoittamissa lukion ulkopuolisissa, oman hallintokunnan tai kuntatason työryhmissä ja projekteissa.

7.8 Lukion kuraattori

Lukion kuraattori on sosiaalityön asiantuntija oppilaitoksessa. Vantaan kaupungin lukioiden kuraattorit työskentelevät sosiaali- ja terveystoimen toimialalla, koulun sosiaalityön yksikössä.

Kuraattorityön tavoitteena on opiskelijoiden psykososiaalisen hyvinvoinnin, myönteisen kokonaiskehityksen ja opiskelun tukeminen sekä hyvinvoinnin edistäminen oppilaitoksessa sosiaalityön keinoin. Työssä tarkastellaan kokonaisvaltaisesti opiskelijan opiskelu- ja muuta elämäntilannetta yksilö-, perhe-, ryhmä- ja oppilaitostasolla. Kuraattorityössä edistetään opiskelijoiden sosiaalista kasvua, toimintakykyä ja vuorovaikutussuhteita. Työn painopiste on ennaltaehkäisevässä työssä ja varhaisessa ongelmiin puuttumisessa.

Lukion kuraattorin asiakastyötä säätelevät mm. oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, lastensuojelulaki ja laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Kuraattorit noudattavat työssään sosiaalityön ammattieettisiä periaatteita.

Kun opiskelija pyytää mahdollisuutta keskustella henkilökohtaisesti lukion kuraattorin kanssa, on tämä mahdollisuus järjestettävä viimeistään seitsemäntenä lukion työpäivänä. Kiireellisessä tapauksessa mahdollisuus keskusteluun on järjestettävä samana tai seuraavana päivänä. Keskustelu järjestetään myös lukion työntekijän, huoltajan tai muun henkilön yhteydenoton perusteella. Keskustelu-aikaa ei tarvitse järjestää, jos kyseessä on yhteydenottajan neuvonta ja ohjaus tai jos keskustelun järjestäminen on kuraattorin arvion mukaan ilmeisen tarpeetonta.

Kuraattorin tehtäväalueita ovat:

1. Yksilötyö

- Opiskelijan opiskelun ja muun elämäntilanteen ja tuen tarpeen kartoitus, arviointi ja suunnittelu.

- Psykososiaalinen tuki yksilöllisillä tukikäynneillä. Tavallisesti opiskelijat käyvät tukikänneillä 1–5 kertaa, joskus tilanne vaatii useampia tapaamisia.
- Ohjaus ja neuvonta muiden palvelujen piiriin.
- Tarvittaessa ja opiskelijan suostumuksella yhteistyö perheen, lukion muiden työntekijöiden ja muiden sidosryhmien kanssa.
- Kuraattori voi kuulua tarpeen mukaan opiskelijan tuen tarpeen selvittämiseen ja opiskeluhoillon palvelujen järjestämiseksi koottavaan monialaiseen asiantuntijaryhmään. Hän voi myös olla asiantuntijaryhmän kokoonkutsuja ja vastuuhenkilö.
- Kuraattorin arvion perusteella opiskelijalla on oikeus saada riittävä tuki ja ohjaus hänen opiskeluunsa ja kehitykseensä liittyvien vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi.

2. Yhteisötason työ kouluyhteisössä (opiskelijaryhmät, kouluyhteisö)

- Osallistuminen sosiaalityön asiantuntijana lukion opiskeluhoitoryhmän ja kriisiryhmän toimintaan
- Työskentely opiskelijaryhmien kanssa (resurssien mukaan esim. stressinhallintaryhmät, ryhmäyttäminen, kiusaamis- ja ilmapiirikyselyt, asiantuntijaluennot)
- Kouluyhteistyö (esim. tiedottaminen omasta työstä opiskelijoille, vanhemmille ja opettajille, osallistuminen päihdestrategian, kriisisuunnitelman ja väkivaltaa, kiusaamista ja häirintää koskevan suunnitelman valmisteluun, hyvinvointiviikon suunnitteluun ja toteutukseen sekä mahdollisuuksien mukaan vanhempainiltoihin)

3. Konsultaatio ja verkostoyhteistyö lukiossa ja sen ulkopuolella

- Ammatillisen tuen antaminen ja tiedon välittäminen ryhmänohjaajille, opettajille ja opiskelijahuollon henkilöstölle sekä muille yhteistyökumppaneille
- Konsultaation antaminen ja verkostotyö etenkin lastensuojelun alaan kuuluvissa asioissa
- Osallistuminen koulun ulkopuolisiin työryhmiin opiskeluhoillon sosiaalityön asiantuntijana

4. Kehittämistyö ja kirjallinen työ

- Opiskeluhoillon kehittämistyöhön osallistuminen
- Osallistuminen oman ammattikunnan kollegiaaliseen yhteistyöhön, työn kehittämiseen, työnohjaukseen sekä ammatilliseen täydennyskoulutukseen
- Dokumentointi, asiakastietojärjestelmään kirjaaminen sekä muu kirjallinen työ (esim. sosiaaliset selvitykset ja lausunnot)

7.9 Opiskelun erityinen tuki

Opiskelun erityistä tukea ei lueta kuuluvaksi varsinaiseen opiskeluhoilton, mutta sillä on tärkeä rooli nuoren opiskeluhyvinvoinnin edistämisessä. Erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan tukeminen on lukioyhteisössä jokaisen opettajan vastuulla. Erityisen tuen avulla autetaan ensisijaisesti opiskelijaa, jolla on kielellisiä erityisvaikeuksia tai muita oppimisvaikeuksia. Erityisellä tuella tarkoitetaan opettajan antamia opiskeluun liittyviä arkipäivän tukitoimia sekä ylioppilastutkintolautakunnan erikseen määrittelemiä erityisjärjestelyjä, jotka viime kädessä toteutetaan ylioppilaskirjoituksissa. Opiskelun erityinen tuki toteutetaan lukion erityisopettajan, erityisen tuen yhteysopettajan, opinto-ohjaajien, lukiopsykologin, kuraattorin, ryhmänohjaajien ja aineenopettajien moniammatillisena yhteistyönä, johon opiskelija itse ja tarvittaessa hänen huoltajansa osallistuvat. Erityisen tuen käytänteet ovat kaikissa Vantaan lukioissa samanlaiset.

7.9.1 Erityisopettaja ja erityisen tuen yhteysopettaja

Erityisopettaja

Erityisopettajan antama tuki on pedagogista tukea, joka kohdistuu oppimaan oppimiseen ja itsetunnon vahvistamiseen oppijana. Lukion erityisopettaja ei ole vastuussa opetussuunnitelman mukaisten oppiaineiden opetuksesta, eikä eri oppiaineiden tukiovetuksesta. Lukion erityisopettajan rooli on siis hyvin erilainen verrat-

tuna perusopetuksen erityisopettajan rooliin.

Erityisopettajan tehtäviä ovat:

1. Yksilötyö

- vastaa lukiseulan tulosten tulkinnasta
- haastattelee ne opiskelijat, joiden lukiseulan tulokset viittaavat mahdolliseen erityisen tuen tarpeeseen
- tekee opiskelijoille yksilötestejä haastattelujen perusteella
- laatii erityisen tuen suunnitelman (ETS) opiskelijalle yhdessä opiskelijan kanssa; ETS:ssä määritellään myös ylioppilaskirjoituksiin mahdollisten erityisjärjestelyjen toteuttamisen suunnitelma
- opastaa ja ohjaa opiskelijoita oppimisvaikeuksissa mahdollisuuksien mukaan
- kirjoittaa tarvittavat lukilausunnot ylioppilastutkintolautakunnalle
- ohjaa opiskelijoita valitsemaan sopivat YTL:n erityisjärjestelyt
- ks. myös kohta 7.1

2. Yhteisötason tehtävät

Kaikille ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoille tehdään lukivaikeuksien seulonta (ns. lukiseula) sekä mahdollisesti matematiikan perusosaamisen kartoitus (matikkahaavi). Tulokset annetaan ryhmänohjaajien ja opinto-ohjaajien käyttöön. Matikkahaavin toteuttamisesta vastaavat matematiikan opettajat. Erityisopettaja konsultoi opettajia matematiikan oppimisvaikeusasioissa.

- aineenopettajien ja S2 -opettajien konsultointi opiskelijoiden oppimisvaikeuksiin liittyvissä pedagogisissa kysymyksissä sekä oppimisvaikeuksiin liittyvien erityisjärjestelyjen käytön suunnittelu ja arviointi lukio-opintojen aikana ja ylioppilaskokeissa
- osallistuminen tarvittaessa yhteisöllisten hyvinvointiryhmien työskentelyyn
- yhteistyö huoltajien kanssa
- verkostoituminen mahdollisuuksien mukaan muiden toisen asteen oppilaitosten erityisen tuen asiantuntijoiden kanssa

Erityisen tuen yhteysopettaja

Jokaiseen lukioon nimetään opettajista erityistä tukea tarvitsevien tukitoimien järjestelyyn yhteysopettajat (1-2 opettajaa/lukio). Yhteysopettaja toimii lukion ensisijaisena yhteyshenkilönä erityisopettajaan. Yhteysopettajalla on päävastuu lukiseulan järjestämisestä ja seulan tulosten tiedottamisesta lukiossa ja hän myös opastaa opettajia lukiseulan käyttöön ja tarkistamiseen.

Erityisopettaja ja yhteysopettaja

- kehittävät oppimisen tukitoimien järjestelyjä lukiossa, esim. lukiokohtaisissa erityisen tuen työryhmissä
- huolehtivat lukiseulojen teettämisestä ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoille
- tiedottavat erityisen tuen toiminnasta oppilaitoksessa (opiskelijoille, huoltajille, opettajille)

7.9.2 Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden erityinen tuki

Maahanmuuttajataustaiset opiskelijat, kuten kantaväestönkin opiskelijat, edustavat hyvin heterogeenistä ryhmää. Tässä maahanmuuttajataustaisilla opiskelijoilla tarkoitetaan muun muassa

- Suomeen perheineen muuttaneita nuoria,
- maahanmuuttajataustaisten vanhempien Suomessa syntyneitä nuoria,
- nuoria, joiden toinen vanhempi on vieraskielinen ja
- nuoria, jotka ovat asuneet pitkään ulkomailla

Erityisellä tuella tarkoitetaan opettajan antamia opiskeluun liittyviä arkipäivän tukitoimia. Haasteena tämän hetken tukirakenteissa on kuitenkin se, että ne eivät aina huomioi riittävästi mm. suomea toisena kielenä

opiskelevien opiskelijoiden taustaa ja sitä kautta todellista tuen tarvetta.

Ryhmässä on monentasoisia oppijoita, hyvin menestyviä ja tukea tarvitsevia. Maahanmuuttajuuteen liittyy kuitenkin usein erityispiirteitä - niin kieleen ja kulttuurien kohtaamiseen liittyviä haasteita kuin mahdollisuuksiakin, jotka heijastuvat opiskelijan opintoihin. Näihin erityistarpeisiin tulee kiinnittää huomiota ja löytää uusia lähestymistapoja ja keinoja, joilla erityistarpeisiin voidaan lukioissa vastata.

Tukitoimenpiteiden suunnittelun perustana tulee olla lukio-opintojen alussa tehtävä kielitaitokartoitus, jota käytetään kaikissa lukioissa. Esimerkiksi lukiseulaa ja yksilötestiä ei voi käyttää sellaisenaan lukivaikeuksien seulontaan ja arviointiin maahanmuuttajataustaisilla opiskelijoilla. Jos opiskelija haluaa, että vieraskielisyys otetaan huomioon ylioppilaskokeessa, ylioppilastutkintolautakunnalle tulee toimittaa selvitys vieraskielisyydestä.

Lukioissa maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden osuus ei ole vielä tällä hetkellä suuri. Tämän vuoksi näiden opiskelijoiden tukirakenteiden kehittäminen on alkuvaiheessa.

Vantaan lukioihin on laadittu vuonna 2013 suunnitelma *Monikulttuurinen opetus ja ohjaus – työkaluja lukioihin*. Suunnitelman tavoitteena on luoda Vantaan lukioihin yhteiset käytännöt maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden tukemiseen. Suunnitelmaan on koottu erilaisia toimintamalleja maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opetuksen ja ohjauksen kehittämiseksi.

Maahanmuuttajille ja vieraskielisille käynnistyy syksyllä 2014 uutena koulutusmuotona lukioon valmistava koulutus, jonka tavoitteena on mm. kehittää lukio-opiskelussa vaadittavia opiskelutaitoja.

8. Yhteistyö opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa

8.1 Opiskelija

Lukioaikana nuoret tulevat täysi-ikäisiksi ja alkavat ottaa yhä enemmän vastuuta opiskelustaan, omista asioistaan ja hyvinvoinnistaan. Nuoret voivat vaikuttaa ja edistää koko lukioyhteisön hyvinvointia ottamalla huomioon toiset opiskelijat, opettajat ja oppilaitoksen muut työntekijät.

Lukiolain mukaan opiskelijan tulee osallistua opetukseen, jollei hänelle ole myönnetty siitä vapautusta. Opiskelijan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti. Opiskelija on velvollinen korvaamaan aiheuttamansa vahingon siten kuin vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetään. (LL 25 §)

Vantaan lukioiden opiskelijoiden mielestä jokaisen opiskelijan tulee omalta osaltaan

- edistää positiivisen ja rauhallisen työskentelyilmapiirin luomista
- huolehtia lukioyhteisön viihtyvyyden edistämisestä (esim. toisten kunnioittaminen, luokkatilojen ja yhteisten tilojen siisteydestä huolehtiminen)
- laatia opinto-ohjaajansa ohjauksen mukaisen opiskelun suunnitelman lukuvuoden alussa ja toteuttaa tehtyä suunnitelmaa
- huolehtia omasta terveydestä, ruokailusta ja riittävästä unesta
- seurata Fronteria ja Wilmaa päivittäin
- selvittää välittömästi jokaisen poissaolonsa aineenopettajalle
- vastata siitä, että opiskeluvälineet ovat kunnossa
- hakea apua silloin, kun on huoli omasta jaksamisesta

- kertoa huolensa opettajalle tai opiskeluhoiton työntekijälle, jos havaitsee vaikeuksia opiskelukaverinsa jaksamisessa

8.2 Tutor-toiminta

Tutor-toiminnan tavoitteena on edistää lukion yhteisöllisyyttä ja turvallisuuden tunnetta sekä helpottaa uusien opiskelijoiden sopeutumista uuteen opiskeluyhteisöön ja lukio-opiskeluun.

Tutoreina toimivat yleisimmin toisen vuosikurssin opiskelijat. Heidät valitaan tehtävänsä ensimmäisen opiskeluvuoden aikana. Tutoreita valmennetaan kouluttamalla, kouluttajana toimivat opinto-ohjaajat ja/tai tehtävään valitut opettajat. Tutorit voivat toimia tehtävässään joko yhden tai kaksi lukuvuotta, lukiolla voi olla toisistaan poikkeavia käytänteitä.

Tutorin tehtävät:

- toimii opinto-ohjaajien ja ryhmänohjaajien apuna ensimmäisen vuoden opiskelijoiden ohjauksessa ja perehdyttämisessä sekä ryhmäyttämisessä
- osallistuu lukion esittelytilaisuuksiin ja vanhempainiltoihin tarvittaessa
- vierailee tarvittaessa 9. luokissa kertomassa lukio-opiskelusta
- osallistuu lukioon kesken lukuvuoden saapuvien opiskelijoiden ohjaukseen, informoi myös opiskeluhoitoloista palveluista
- pyrkii auttamaan yksin jääviä opiskelijoita pääsemään mukaan ryhmään ja on mukana kiusaamisen ehkäisytoiminnassa

8.3 Opiskelijakunnat

Kaikki lukion opiskelijat muodostavat opiskelijakunnan. Opiskelijakunta valitsee keskuudestaan hallituksen, joka edustaa koko opiskelijakuntaa. Opiskelijakuntatoiminta on tärkeä osa demokratiakasvatusta lukioissa. Se tarjoaa nuorille mahdollisuuksia osallistua heitä koskevaan lukion toiminnan suunnitteluun ja päätöksentekoon koskien esimerkiksi opiskeluhoitoa, sääntöjä, fyysisiä puitteita ja tapahtumia. Opiskelijakuntatoiminnan avulla vahvistetaan yhteisöllisen ilmapiirin kehittymistä ja lisätään kouluviihtyvyyttä. Opiskelijakuntatoiminta kuuluu kaikille, minkä takia onkin tärkeää aktivoida mukaan myös niitä nuoria, jotka eivät varsinaisesti toimi opiskelijakunnan hallituksessa.

Opiskelijakunnan hallitus valitaan yleensä vuodeksi kerrallaan. Valintatavat voivat vaihdella eri lukioissa. Opiskelijakuntatoimintaa ohjaa lukioissa nimetyt opiskelijakunnan ohjaavat opettajat.

Opiskelijakunnan hallituksen tehtäviä:

- toteuttaa yleiskokouksessa hyväksytyä opiskelijakunnan toimintasuunnitelmaa
- koordinoida opiskelijakunnan toimintaa
- toimia linkkinä opettajien ja opiskelijoiden välillä
- pitää yllä ja kohottaa yhteishenkeä
- tehdä ehdotuksia lukion toiminnan kehittämiseksi
- kehittää opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksia
- tuoda opiskelijoiden mielipiteet ja ideat esille esimerkiksi opettajainkokouksissa, yhteisöllisessä hyvinvointiryhmässä ja muissa työryhmissä
- järjestää opiskelijoille yhteisöllisyyttä lisäävää toimintaa, mm. teemapäiviä ja juhlia

8.4 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 18 §:n mukaan:

“Opiskeluhoiltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan ja hänen huoltajiensa kanssa. Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet on otettava huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuisa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti.

Alaikäinen ja muu vajaavaltainen voi, ottaen huomioon hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muut henkilökohtaiset ominaisuutensa sekä asian laatu, painavasta syytä kieltää huoltajaansa tai muuta laillista edustajansa osallistumasta itseään koskevan opiskeluhoiltoasian käsittelyyn sekä antamasta itseään koskevia salassa pidettäviä opiskeluhoiltoa tietoja huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalleen, jollei se ole selvästi hänen etunsa vastaista. Arvion vajaavaltaisen edun toteutumisesta tekee opiskeluhoiltoa henkilöstöön kuuluva sosiaali- tai terveydenhuiltoa ammattihenkilö.

Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä opiskeluhoiltoa palveluja.”

Oppilaitoksen opettajat, kuraattori, psykologi ja terveydenhoitaja toteuttavat opiskeluhoiltoa suunnitelmallisesti yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Vantaalla lukiot tekevät aktiivisesti yhteistyötä huoltajien kanssa. Huoltajien ja oppilaitosten välisellä yhteistyöllä tuetaan opiskelijan hyvinvointia ja opiskeluedellytyksiä. Voidakseen tukea nuoren opintoja huoltajilla on oltava riittävästi tietoa oppilaitoksen tavoitteista ja toimintakulttuurista. Periaatteena on, että oppilaitoksen vastuulla on tiedottaa aktiivisesti koulun toiminnasta ja opiskelijan hyvinvoinnin tukipalveluista sekä opintoihin liittyvistä asioista opiskelijan huoltajille esim. vanhempainilloissa ja säännöllisillä tiedotteilla. Huoltajilla tulee olla mahdollisuus saada joustavasti tietoa edellä olevista asioista. Opiskelijoiden asioista keskusteltaessa kuullaan opiskelijaa.

Lukiolain (2 § 2 momentti) mukaan nuorten lukiokoulutuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Onnistunut opiskelu edellyttää, että motivaatio ja muut edellytykset opintosuorituksiin ovat opiskelijalla itsellään. Huoltajien tehtävänä on mahdollistaa opiskelijan täysipainoinen opiskelu. Opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhoiltoa asiakkaana korostuu tilanteissa, joissa opiskelija on riittävän kehittynyt arvioimaan käsiteltävänä olevaa asiaansa ja ottamaan itsenäisesti vastuun siitä.

Kodin ja oppilaitoksen välisessä yhteistyössä otetaan huomioon aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan itsenäisyys ja oma vastuullisuus sekä nuoren etu. Ryhmänohjaajan rooli on merkittävä. Lukio-opiskelun alusta lähtien solmitut luontevat yhteydet nuoren huoltajiin mahdollistavat hyvät yhteydet ja hyvän yhteistyön myös ongelmien ilmetessä.

Kaikissa Vantaan lukioissa on käytössä Wilma-ohjelma, jonka kautta yhteydenpito käy sujuvasti. Huoltaja seuraa Wilmassa nuoren kurssisuorituksia sekä selvittää poissaolojen syyt. Huoltajan tunnukset vanhenevat opiskelijan täyttäessä 18 vuotta, mutta tämänkin jälkeen vanhemmat voivat jatkaa Wilman käyttöä opiskelijan antamalla luvalla. Lukioissa toivotaan, että yhteistyö ja yhteydenpito huoltajiin voisi jatkua myös opiskelijan tultua täysi-ikäiseksi.

Opetuksen, siihen liittyvien tukimuotojen ja opiskeluhoiltoa toiminnan perusrakenteet tulee olla huoltajien tiedossa. Lukioissa järjestetään vuosittain vanhempainilta ainakin ensimmäisen vuoden opiskelijoiden huoltajille ja muille erikseen lukiokohtaisesti sovitulla tavalla.

Jokaisessa lukiossa järjestetään koulun ja kodin yhteistyöpäivä vuosittain. Yhteistyöpäivässä huoltajat voivat tutustua opiskeluhoiltoa osalta lukion tukimuotoihin, opiskeluhoiltoa toiminnan rakenteisiin ja yhteistyön periaatteisiin. Huoltajia voidaan pyytää myös mukaan hyvinvointiviikon suunnitteluun ja toteutukseen.

Lukion aloittava opiskelija ja/tai hänen huoltajansa voi ottaa yhteyttä lukion rehtoriin tai opiskeluhoiltoa työntekijöihin jo kesällä ennen opintojen alkua, jos he kokevat, että nuori tarvitsee tukitoimia lukio-opintoihin siirtymisessä.

8.5 Vanhemmat/huoltajat nuorten tukena

Lukioikä on itsenäistymiseen ja aikuisuuteen kasvamisen aikaa. Vaikka nuori saavuttaakin lukioaikana täysi-ikäisyyden, vanhemmat tai huoltajat ja koti ovat edelleen lukiolaisen elämän ja opiskelun keskeinen tuki.

Vantaan lukioiden ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoiden syksyn 2011 vanhempainilloissa käytyjen keskustelujen ja tehtyjen kyselyjen mukaan vanhemmat määrittivät omaa osuuttaan nuoren tukemisessa seuraavasti:

Vanhemmat voivat edistää lukiolaisen opiskelua

- olemalla kiinnostuneita koulunkäynnistä ja kyselemällä koulukuulumisia (valinnat, opiskelu, kokeet, koulun arki)
- olemalla apuna arjen suunnittelussa ja aikatauluttamisessa
- kuuntelemalla ja keskustelemalla, olemalla käytettävissä
- kannustamalla, rohkaisemalla ja ohjailemalla, vaikkei nuori aina samoilla linjoilla olisikaan ja myös silloin, kun tulee huonompia arvosanoja
- antamalla positiivista palautetta
- välttämällä jatkuvasti samojen asioiden toistamista, kyynisyyttä ja vertailua muihin nuoriin
- käymällä yhdessä läpi nuoren tunteja koulunkäyntiin liittyen
- muistamalla, että joissain asioissa vastuu on jo nuorella, kuitenkin vanhempien valvonnassa ja seurannassa
- olemalla vaatimatta kohtuuttomia
- tekemällä nuorelleen selväksi, että kun on tehnyt parhaansa, se riittää!

Lukion näkökulmasta on myös tärkeää, että vanhemmat/huoltajat

- seuraavat lukiolaisen työntekeä ja opintojen edistymistä
- seuraavat aktiivisesti Wilmaa
- selvittävät viipymättä alaikäisen nuoren poissaolot
- ottavat tarvittaessa matalalla kynnyksellä yhteyttä ryhmänohjaajaan (opinnot, erityistilanteita koskevat asiat esim. terveydentila)
- huolehtivat osaltaan siitä, että nuoren opiskeluolosuhteet ja -välineet ovat kunnossa
- kannustavat ja tukevat nuorta opiskelemaan aktiivisesti
- ohjaavat nuorta hyvään arkirytmiin (uni, tietokone, ruokailu, opiskelun ja muun elämän tasapaino jne.)
- keskustelevat nuoren kanssa vanhempien Wilman käyttöoikeuksien jatkamisesta nuoren täyttäessä 18 vuotta

9. Tietosuoja ja salassapito

9.1 Tietosuoja

Suomen perustuslain (731/1999) mukaan jokaisen yksityiselämä on suojattu. Tietosuoja on perusoikeus, jolla turvataan perustuslaissa säädettyä kansalaisten yksityisyyttä. Henkilötietolaki (523/1999), tietosuojan yleislakina, määrittelee henkilötietojen käsittelyä koskevat yleiset periaatteet. Se on säädetty toteuttamaan yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojaa turvaavia perusoikeuksia henkilötietoja käsiteltäessä sekä edistämään hyvän tietojenkäsittelytavan kehittämistä ja noudattamista. Viranomaisten tehtävät ja niihin liittyvä oikeus kerätä, luovuttaa ja muuten käsitellä henkilötietoja luodaan eri toimintoja koskevilla erityislakieilla.

Tietosuojan toteuttamista edistävät tietoturvatimet. Tietoturvallisuus muodostuu sellaisista käytännön toimenpiteistä, joiden tarkoituksena on varmistaa tiedon saatavuus, eheys ja käytettävyyttä sekä tietojen salassapito ja tietojen rajatut käyttöoikeudet. Henkilötunnuksen käytössä on noudatettava erityistä huolellisuutta, vaikka kyseessä ei ole arkaluontoinen tai salainen tieto. Sitä ei tule siis tarpeettomasti merkitä asiakirjoihin.

Henkilötiedolla tarkoitetaan henkilöä tai hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, joiden perusteella kyseinen henkilö tai hänen perheensä voidaan tunnistaa. Kerättyjen henkilötietojen kokonaisuus muodostaa henkilörekisterin, jota ylläpitää esimerkiksi oppilaitos. Henkilörekisteristä on laadittava tietosuojaseloste, josta ilmenee mm. henkilötietojen käsittelyn tarkoitus.

9.2 Salassapito

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki

22 §, 2 mom. alkaen:

”Oppilaitoksen henkilöstö, opiskeluhoitopalveluja toteuttavat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt taikka niiden toimeksiannosta tai muutoin niiden lukuun opiskeluhoollon toimenpiteisiin osallistuvat ammattihenkilöt, opetusharjoittelua suorittavat ja muut opetuksen tai yksilökohtaisen opiskeluhoollon toteutukseen osallistuvat henkilöt taikka opetuksen ja koulutuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet eivät saa antaa sivullisille yksilökohtaisen opiskeluhoollon asiakirjoihin sisältyviä tai muuten tietoonsa saamia yksittäistä opiskelijaa koskevia salassa pidettäviä tietoja, jos siihen ei ole:

- 1) asianomaisen henkilön tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen laillisen edustajansa kirjallista, yksilöityä suostumusta; taikka*
- 2) tiedon luovuttamiseen oikeuttavaa lain säännöstä.*

Sivullisella tarkoitetaan henkilöä, joka ei osallistu asianomaisen opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhoollon tarpeen selvittämiseen tai sen toteutukseen taikka niihin liittyviin tehtäviin.

Edellä 2 momentissa tarkoitettujen henkilöiden salassapitovelvoitteista säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 22 §:ssä (asiakirjasalaisuus) ja 23 §:ssä (vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto).”

23 §:stä, 2 mom. alkaen:

”Opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskeluhoollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

Jos opiskelija siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen, aikaisemman koulutuksen järjestäjän on pyydettävä opiskelijan taikka, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa suostumus siihen, että uudelle koulutuksen järjestäjälle voidaan siirtää opiskeluhoollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluhoollon jatkuvuuden kannalta.”

Lukiolain (§ 32) mukaan oppilaitoksen henkilöt eivät saa luvattomasti sivullisille ilmaista, mitä he ovat tehtäviä hoitaessaan saaneet tietää opiskelijoiden sekä heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista ja ta-
loudellisesta asemasta.

Vaitiolovelvollisuus koskee myös suullista tietoa. Vaikka koko lukion henkilökunta on vaitiolovelvollinen, yksittäisen opiskelijan henkilökohtaisia asioita ei saa käsitellä yleisesti esimerkiksi henkilöstön kokouksissa tai opettajanhuoneessa. Samoin tulee huolehtia siitä, että työntekijöiden kahdenkeskiset keskustelut opiskelija-asioista tapahtuvat tiloissa, joissa ei ole muita kuulijoita. Tiedot, joita lukioiden opiskeluhoollotyötä tekevät saavat, ovat usein arkaluonteisia ja koskevat opiskelijan tai hänen läheisensä yksityisyyteen liittyviä asioita. Opiskelijan asemaa suojaa luottamuksellisuus, joka ilmenee lainsäädännössä salassapitovelvollisuutta koske-
vina säännöksiä.

Ilman lupaa tai tilanteen vaatimaa välttämättömyyttä on ehdottomasti pidettävä salassa mm. seuraavat

asiakirjat ja tiedot (Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta ja lukiolaki):

- opiskelijahuoltoa koskevat tiedot
- opiskelijan opetuksesta vapauttamista koskevat tiedot
- opiskelijan koesuoritukset arvostelumerkintöineen (kokeen tulos ei ole salassa pidettävä tieto)
- henkilökohtaisia ominaisuuksia koskevat sanalliset arviot (numerotodistukset ja muut sanalliset arviot ovat julkisia)
- tiedot terveydentilasta, vammaisuudesta, sosiaalihuollosta
- salainen puhelinnumero ja turvakiellon alaiset muut yhteystiedot
- yksityiselämää koskevat tiedot (esim. perhesuhteisiin ja vapaa-aikaan liittyvät asiat)

Tässä yhteydessä on hyvä huomioida, että opetuksen toteuttamiseen liittyvät opiskelijaa koskevat tiedot eivät ole salassa pidettäviä niille, jotka opiskelijaa opettavat ja jotka ovat opiskelijan kanssa tekemisissä, eikä huoltajille. Tällaisia tietoja ovat esimerkiksi poissaolotiedot, kurssikertymät, arvosanat ja kurssien keskeyttämiset.

Yhteistyön toimivuuden kannalta on tärkeää, että ensisijaisesti sovitaan opiskelijan ja alle 18-vuotiaan huoltajien kanssa salassa pidettävän tiedon ja/tai asiakirjan luovuttamisesta lukiossa niille henkilöille, jotka työtehtävässään tarvitsevat sitä nuoren opintojen ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Jos nuori tai huoltaja ei halua, että tieto luovutetaan, opiskelun asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot voidaan antaa tästä huolimatta. Tämä perustuu lukiolakiin (LL § 32), jossa todetaan, että opetushenkilöstö, kouluterveydenhuollosta ja muusta oppilashuollosta vastaava henkilöstö saa salassapitovelvoitteesta poiketen antaa toisilleen sekä koulutuksen järjestäjälle opiskelun asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Salassa pidettäviä tietoja voi siis saada vain sellainen työntekijä, joka työtehtäviensä vuoksi tapauskohtaisesti tarvitsee niitä. Muut ovat sivullisia sekä oppilaitoksessa että ulkopuolella. Samoin opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhoillon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskeluhoollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhoillon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

Tiedon antajalla on vastuu salassa pidettävän tiedon luovuttamisesta. Tiedon luovuttaja joutuu käytännössä usein määrittelemään, mikä on opiskelun asianmukaisen järjestämisen kannalta välttämätöntä tietoa ja minkä tiedon hän voi luovuttaa. Tietojen luovuttamisen välttämättömyyttä harkitessaan työntekijä voi konsultoida esimiestään, opiskelijahuoltoryhmän jäseniä tai muita asiantuntijoita. Konsultointia voi tehdä myös nimiä mainitsematta. Konsultaatiossa voidaan käsitellä esimerkiksi opiskelijoiden oppimis- ja keskittymisvaikeuksia, vuorovaikutusongelmia, tunne-elämän vaikeuksia, haasteellisia perhesuhteita tai traumaattisia kokemuksia.

Jos työntekijälle tulee tieto mahdollisesta rikoksesta, hänellä on lastensuojelulain 25 §:n mukaan velvollisuus tehdä salassapitosäännösten estämättä ilmoitus poliisille, jos hänellä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä, että alaikäiseen on kohdistunut seksuaalirikos.

9.3 Tiedon luovuttaminen etsivää nuorisotyötä varten

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivää nuorisotyötä tehdään ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioonsa tuen tarpeesta. Vantaalla etsivää nuorisotyötä koordinoi nuorisopalvelut.

Nuorisolain mukaan nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot on sen estämättä, mitä tietojen salassapidosta säädetään, luovutettava nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten alle 25-vuotiaasta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa tai lukiokoulutuksessa. Näin ollen jos nuori keskeyttää lukioopinnot ilman jatkosuunnitelmia, ja arvioidaan että hän tarvitsee tukea, lukion on luovutettava nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten. Yksilöinti- ja yhteystiedot ovat seu-

raavat: nuoren nimi, henkilötunnus, kotikunta, osoite ja puhelinnumero, alaikäisen nuoren huoltajan yhteystiedot.

Nuoren suostumus on aina ensisijainen vaihtoehto edellä mainittujen tietojen luovuttamiselle. Vaikka nuori kieltäisi tietojen luovuttamisen, lukion on luovutettava tiedot etsivää nuorisotyötä varten, jos arvioidaan, että nuori on tuen tarpeessa. Tästä kerrotaan nuorelle. Tietoja ei luovuteta sellaisesta nuoresta, josta on lastensuojelulain mukaan tehtävä ilmoitus kunnan sosiaalitoimesta vastaavalle toimielimelle.

Vantaalaisten nuorten osalta tiedot ilmoitetaan Nuorten ohjaus- ja tukikeskus Kipinään (ohjauskeskus@vantaa.fi). Ilmoituksen tekee rehtori. Tiedot voi toimittaa sähköisesti. Lisätietoa Kipinästä on osoitteessa www.vantaa.fi/kipina. Yhteystiedot saatuaan etsivä nuorisotyö ottaa yhteyttä nuoreen ja selvittää, onko nuori tuen tarpeessa. Eri kuntien etsivän nuorisotyön yhteystietoja on liitteessä 10.

10. Tiedottaminen

Lukiot tiedottavat opiskelijan hyvinvointipalveluista ja opiskeluhoultotyöstä eri kohderyhmille; opiskelijoille, vanhemmille, opettajille, muulle henkilökunnalle ja sidosryhmille. Tiedotuskanavia ovat lukuvuosiopas, sähköiset tiedotuskanavat (Wilma, Fronter, kotisivut), paperitiedotteet ja suullinen tiedottaminen.

Opiskelijoille, vanhemmille ja opettajille tiedotetaan lukion hyvinvointipalveluiden ja opiskeluhoultotyön tavoitteista ja sisällöistä, joita ovat muun muassa opiskeluhoultoryhmän kokoonpano, toimintasuunnitelma ja toimintatavat. Lisäksi tiedotetaan opiskeluhoullon työntekijöiden vastaanottoajat ja yhteystiedot sekä etsivän nuorisotyön tavoitteet ja toimintatavat. Opiskeluhoultotyön toimintasuunnitelma sisältyy lukion lukuvuosisuunnitelmaan, joka on nähtävissä Wilmassa.

Opiskeluhoullon työntekijät voivat kertoa työstään ykkösvuosisuorituksen opiskelijoille esim. päivänavauksissa, ryhmänohjaajan tuokioissa tai opinto-ohjauksen oppitunneilla sekä huoltajille vanhempainilloissa.

Ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoiden huoltajille lähetetään kirje (*liite 3*) lukuvuoden alussa, jossa kerrotaan Wilman käytöstä ja siitä, miten lukio-opintojen tulisi edetä kolmen vuoden aikana. Lukioden ryhmänohjaajat lähettävät joka jakson jälkeen huoltajille tiedotteen (*liite 5*), jossa kerrotaan, kuinka paljon kurseja pitäisi olla suoritettuna ko. jakson jälkeen, jotta opinnot valmistuvat kolmessa vuodessa. Jaksotodistukset ovat kunkin opiskelijan osalta nuoren ja alaikäisen opiskelijoiden huoltajien nähtävillä Wilmassa.

Lukiot tiedottavat opiskelijoiden huoltajille heidän Wilma-käyttöoikeutensa päättymisestä, kun opiskelija täyttää 18 vuotta. Huoltajan käyttöoikeus voi jatkua tämänkin jälkeen opiskelijan antamalla luvalla. Nuoren hyvinvoinnin seurannan ja tukemisen kannalta on toivottavaa, että huoltajat voisivat käyttää Wilmaa opiskelijan täysi-ikäiseksi tulon jälkeenkin. Vanhemmilla on oikeus nähdä täysi-ikäisen opiskelijan jaksotodistus, koska todistus on julkinen asiakirja. Wilma-järjestelmässä on mahdollisuus automaattiseen sähköposti-ilmoitukseen, kun huoltajalle on tullut viesti Wilmasta.

Opettajille tiedotetaan opiskeluhooltoon liittyvistä sisällöistä ja toimintatavoista muun muassa opettajienkokouksissa.

Opiskeluhoultoryhmä sopii asiakohtaisesti, minkälaisia tietoja se antaa toiminnastaan muulle henkilökunnalle ja sidosryhmille. Tulevien opiskelijoiden vanhemmille voidaan tiedottaa oppilaitoksen hyvinvointipalveluiden ja opiskeluhoultotyön tavoitteista ja sisällöistä. Opiskeluhoultoryhmä voi pitää yhteyttä myös oppilaitoksen alueella toimiviin muihin toimijoihin, esim. sosiaali- ja terveystoimen sekä nuorisotoimen työntekijöihin, poliisiin ja seurakunnan työntekijöihin.

11. Lukiokohtainen opiskeluhoullon toimintasuunnitelma

Lukiot laativat lukuvuosittain opiskeluhoollon toimintasuunnitelman, jossa tarkennetaan lukioiden yhteisen opiskeluhooltosuunnitelman linjauksia.

Toimintasuunnitelmaan tulee sisältyä:

- kuvaus käytettävissä olevista lukion opiskeluhooltopalveluista
- opiskeluhoollon tavoitteet ja kehittämiskohteet lukuvuodelle
- kuvaus oppilaitoksen yhteisöllisen opiskeluhoollon toimintatavoista
- YHR:n kokoontumistiheys ja lukuvuoden aikana käsiteltävät aihealueet
- menettelytavat yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämiseksi
- kuvaus yhteistyöstä kotien kanssa
- kuvaus miten oppilaitos kuulee opiskelijoita ja opiskelijoiden huoltajia sekä myös miten nämä voivat vaikuttaa opiskeluhoollon suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin
- kuvaus miten opiskeluhoollon palveluista tiedotetaan opiskelijoille
- kuvaus miten opiskeluhooltotyötä arvioidaan

12. Opiskeluhooltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (§ 26) mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa opiskeluhoollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta. Omavalvonnan menettelytavat määritellään toisen asteen koulutuksen opiskeluhoollon ohjausryhmässä.

Lukiot arvioivat opiskeluhooltotyötä keväällä lukuvuoden päättyessä. Arvioinnissa tulee erotella seuraavat asiat:

- arvioidaan opiskeluhoollon toimintasuunnitelman toteutumista
- arvioidaan yhteisöllisen hyvinvointiryhmän omaa toimintaa
- selvitetään opiskelijoiden ja opettajien käsityksiä ja kokemuksia oppilaitoksen hyvinvointityöstä (esim. Hyvinvointiprofiili, kyselyt Fronterissa)
- kartoitetaan huoltajien näkemyksiä oppilaitoksen hyvinvointityöstä, esim. kysely Wilmassa

Edellä lueteltujen kartoitusten avulla voidaan arvioida opiskeluhyvinvointityön vaikuttavuutta.

Lukioissa on käytössä YHR-arviointilomake, jota kaikki yhteisölliset hyvinvointiryhmät käyttävät lukuvuoden päättyessä (*liite 8*). Tärkeää on, että arviointia kerätään oppilaitoksen henkilöstöltä opiskeluhooltotyön toteutumisesta lukuvuosittain.

Koulun hyvinvointiprofiili on tapa tuottaa tietoa sekä opiskelijoiden että työntekijöiden hyvinvoinnista. Hyvinvointiprofiili tehdään kaikissa lukioissa kevätlukukaudella hyvinvointiviikon aikana vastaamalla osoitteessa <http://www10.edu.fi/hyvinvointiprofiili/index.php> olevaan kyselyyn. Lukio voi halutessaan tehdä hyvinvointiprofiilin parillisina vuosina. Parittomina vuosina toteutetaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kouluterveyskysely.

Opiskeluhooltotyön arviointi liitetään lukioiden lukuvuosisuunnitelman arviointiin.

13. Yhteiset lomakepohjat ja ohjeet

Fronterissa pidetään yllä Vantaan lukioiden yhteistä opiskeluhoolto-huonetta, jossa säilytetään yhteisiä asiakirjamalleja ja ohjeita. Malleja ja ohjeita voivat kaikki lukiot käyttää ja muokata omiin tarpeisiinsa.

Tällä hetkellä yhteisiä asiakirjoja ovat seuraavat:

- ykkösten vanhemmille lähetettävä ensimmäinen kirje Wilman käyttöohjeineen heti lukuvuoden alussa (*liite 3*)
- huoltajille ro:lta syksyllä lähetettävä yleistiedote jaksotodistuksista (*liite 4*)
- ro-kirje huoltajille ja opiskelijoille jaksotodistusten valmistumisen aikaan, joka voidaan lähettää Wilman kautta (*liite 5*)
- ohjeita ja kysymyksiä ro-varttiin (*liite 6*)
- lomakemalli loman myöntämiseen (*liite 7*)
- opiskeluhoitotyön itsearviointin lomakepohja (*liite 8*)

Muita liitteitä:

- Opiskelijan auttamisprosessi lukiossa huolen vyöhykkeistöä soveltaen (*liite 1*)
- Huolipalaverimalli (*liite 2*)
- Tietoa lastensuojeluilmoituksesta (*liite 9*)
- Eri kuntien etsivän nuorisotyön yhteystietoja (*liite 10*)
- Lukion opiskeluhoitoa koskevia säädöksiä (*liite 11*)

14. Yhteys lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan (HYVIS)

Lastensuojelulain (417/2007) 12 §:ssä tarkoitettuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan on kirjattava:

- 1) opiskeluhoillon tavoitteet ja paikallisen toteuttamistavan keskeiset periaatteet;
- 2) arvio opiskeluhoillon kokonaistarpeesta, käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista ja avustajapalveluista sekä tuki- ja erityisopetuksesta;
- 3) toimet, joilla vahvistetaan yhteisöllistä opiskeluhoitoa ja opiskelijoiden varhaista tukea;
- 4) tiedot suunnitelman toteuttamisesta, seurannasta sekä opiskeluhoillon laadunarvioinnista

Vantaan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma HYVIS tarkistetaan vuosittain. HYVIS toteutetaan taloussuunnitelman puitteissa ja päivitetään kerran valtuustokaudessa. Kaupunginvaltuusto hyväksyy päivitetyn suunnitelman ja seuraa sen toteutumista vuosittain.

HYVIS on internet-sivusto (www.vantaanhyvis.fi). Sivut koostuvat kuudesta osasta, joissa kuvataan

- 1) kunnassa tarjolla olevia palveluja
- 2) toimenpiteitä eli hyviä tekoja
- 3) ehkäisevää lastensuojelua
- 4) lapsi ja perhekohtaista lastensuojelua
- 5) suunnitelman työstöä ja seurantaä sekä
- 6) suunnitelmaa osana kaupungin hyvinvointityötä

HYVIKSEN päivityksen yhteydessä huomioidaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämät toimenpiteet. Tässä merkittävä rooli on toisen asteen opiskeluhoillon ohjausryhmällä.

Liitteet

Liite 1. Opiskelijan auttamisprosessi lukiossa huolen vyöhykkeistöä soveltaen

Liite 2. Huolipalaverimalli

- Liite 3. Mallikirje ykkösvuosikurssin vanhemmille lukuvuoden alussa
- Liite 4. Syystiedote jaksotodistuksesta huoltajille
- Liite 5. Tiedote huoltajille jaksotodistuksen valmistumisesta
- Liite 6. Ohjeita ja kysymyksiä ro-varttia varten
- Liite 7. Hakemus luvan myöntämiseksi poissaoloon
- Liite 8. Opiskeluhooltotyön itsearviointin lomakepohja
- Liite 9. Lastensuojeluilmoitus
- Liite 10. Eri kuntien etsivän nuorisotyön yhteystietoja
- Liite 11. Lukion opiskeluhooltoon koskevia säädöksiä

Vantaa

Vantaan kaupunki
Sivistystoimi
Asematie 6 A, 01300 Vantaa
www.vantaa.fi